

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Nuša GUTMAN

**VRTNARSKA UREDITEV POKOPALIŠČ V
PREKMURJU**

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij – 1. stopnja

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Nuša GUTMAN

VRTNARSKA UREDITEV POKOPALIŠČ V PREKMURJU

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij – 1. stopnja

**HORTICULTURAL ARRANGEMENTS OF CEMETERIES IN
PREKMURJE REGION**

B. SC. THESIS
Professional Study Programmes

Ljubljana, 2013

Diplomsko delo je zaključek Visokošolskega strokovnega študija Kmetijstvo - agronomija in hortikultura. Delo je bilo Opravljeno na Katedri za sadjarstvo, vinogradništvo in vrtnarstvo, Oddelka za agronomijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Terenski del je bil opravljen na izbranih pokopališčih v Prekmurju.

Študijska komisija Oddelka za agronomijo je za mentorja diplomskega dela imenovala izr. prof. dr. Gregorja OSTERCA.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Franc BATIČ
                                       Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: izr. prof. dr. Gregor OSTERC
                                       Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: viš. pred. mag. Tomaž SINKOVIČ
                                       Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Datum zagovora:

Diplomsko delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Spodaj podpisana Nuša Gutman se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Nuša GUTMAN

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

- ŠD Dv1
DK 635.9:712.25:718(497.4-18)(043.2)
KG pokopališko vrtnarstvo/okrasne rastline/pokopališče/urejanje grobov Prekmurju
AV GUTMAN, Nuša
SA OSTERC, Gregor (mentor)
KZ SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
LI 2013
IN VRTNARSKA UREDITEV POKOPALIŠČ V PREKMURJU
TD Diplomsko delo (Visokošolski strokovni študij - 1. stopnje)
OP VII, 34, [13] str., 7 pregl., 14 sl., 5 pril., 21 vir.
IJ sl
JI sl / en
AI Od julija 2011 do praznika Vseh svetih, 1. novembra, smo na petih različnih lokacijah v Prekmurju opazovali trideset različnih grobov. Naključno smo si izbrali grobove petih vaških pokopališč: katoliško pokopališče v Kančevcih, evangeličansko pokopališče v Kančevcih, katoliško pokopališče v Moravskih toplicah na Goričkem, evangeličansko pokopališče v Moravskih toplicah na Goričkem in mešano pokopališče v Moravskih toplicah. Grobove smo obiskali trikrat v razmiku 7 tednov. Popisali smo rastline ter s fotografijami prikazali urejenost grobov. Evangeličanske, katoliške in mešane grobove smo med seboj primerjali po izboru posajenih rastlin, uporabi rezanega in umetnega cvetja v vazah, ter katere okrasne rastline najbolj prevladujejo glede na njihovo življensko dobo (enoletnice, dvoletnice, trajnice). Na prvi pogled so si pokopališča in grobovi zelo podobni in razlike skoraj ni zaznati, saj pokojne pokopavajo mešano, ker veliko ljudi živi v mešanih zakonih in pokojnike ne pokopavajo več posamezno, ampak skupaj. Vendar se klub temu grobovi razlikujejo med seboj. Na evangeličanskih pokopališčih smo opazili veliko več umetnega cvetja v vazah, kot na katoliških pokopališčih. Veliko je tudi grobov, ki imajo namesto sadilne površine položen kamen iz marmorja ali granita. Na praznik Vseh svetih se veliko ljudi odloča za lončne krizanteme in sveže aranžmaje, suhe je bilo redkeje opaziti. Ponekod je bilo na grobovih po več aranžmajev.

KEY WORDS DOCUMENTATION

- ND Dv1
- DC 635.9:712.25:718(497.4-18)(043.2)
- CX cemeteries/ornamental plants/graves/Prekmurje region
- AU GUTMAN, Nuša
- AA OSTERC, Gregor (supervisor)
- PP SI – 1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
- PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Agronomy
- PY 2013
- TY HORTICULTURAL ARRANGEMENTS OF CEMETERIES IN PREKMURJE REGION
- DT B. Sc. Thesis (Professional Study Programmes)
- NO VII, 34, [13] p., 7 tab., 14 fig., 5 ann, 21 ref.
- LA sl
- AL sl / en
- AB Since July 2011 up to Remembrance Day, 1st November, we have observed thirty different graves at five different locations in the Prekmurje Region. We randomly choose five cemeteries in different villages: the Catholic cemetery in Kančevci, Evangelical cemetery in Kančevci, Catholic cemetery in Moravske Toplice in the Goričko Region, Evangelical cemetery in Moravske Toplice in the Goričko Region and a regular cemetery in Moravske Toplice. We have visited the graves three times in the period of 7 weeks. We have recorded the plants and took photos to demonstrate the ordinance of graves. The Evangelical and Catholic graves have been compared to each other according to the selection of plants, the usage of cut or artificial flowers in vases and according to the fact which decorative flowers are the most dominant based on their life span (annual plants, biennial plants or perennial plants). At first sight the cemeteries and graves look very alike and the differences are very hard to spot, since the deceased are not buried according to their religion, for a lot of people nowadays live in religiously mixed marriages. Deceased are therefore no longer buried individually but are put into a common grave. Nevertheless, the graves do seem to differ. We have noticed a lot more artificial flowers in vases at Evangelical cemeteries compared to Catholic cemeteries. There are also a lot of graves that have a stone such as marble or granite put down instead of flower beds. A lot of people decide for chrysanthemum in the pot and fresh flower arrangements. We haven't noticed as much dry flowers on Remembrance Day. There is also more than one flower arrangement on some of the graves.

KAZALO VSEBINE

	Str.
KJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA	III
KEY WORDS DOCUMENTATION	IV
KAZALO VSEBINE	V
KAZALO PREGLEDNIC	VI
KAZALO SLIK	VII
1 UVOD	1
1.1 VZROK ZA RAZISKAVO	1
1.2 NAMEN RAZISKAVE IN DELOVNA HIPOTEZA	1
2 PREGLED OBJAV	2
2.1 TIPOLOGIJA GROBOV	2
2.2 TIPI GROBOV	2
2.2.1 Enojni grob	2
2.2.2 Družinski grob	2
2.2.3 Žarni grob	2
2.3 RAZČLENITEV GROBA	3
2.3.1 Obrobe grobov	3
2.3.2 Nagrobniki	3
2.3.3 Simboli na nagrobnikih	3
2.4 RASTLINE NA GROBOVIH	4
2.4.1 Sezonske rastline	4
2.4.2 Trajnlice na grobu	5
2.4.3 Lesnate rastline	7
2.4.4 Rastline za žive meje	8
3 MATERIALI IN METODE	9
3.1 PREDSTAVITEV OBMOČJA	9
4 REZULTATI	12
4.1 NAČINI SAJENJA RASTLIN NA GROBOVIH	12
4.2 SESTAVA POSAJENIH RASTLIN NA GROBOVIH	23
4.3 NAJPOGOSTEJŠE RASTLINE NA KATOLIŠKIH POKOPALIŠČIH	24
4.4 NAJPOGOSTEJŠE RASTLINE NA EVANGELIČANSKIH POKOPALIŠČIH	25
4.5 NAJPOGOSTEJŠE RASTLINE NA MEŠANEM POKOPALIŠČU	27
4.6 UPORABA REZANEGA CVETJA V VAZAH	28
5 RAZPRAVA IN SKLEPI	30
5.1 RAZPRAVA	30
5.2 SKLEPI	31
6 POVZETEK	32
7 VIRI	33
ZAHVALA	
PRILOGE	

KAZALO PREGLEDNIC

	Str.
Preglednica 1: Najpogosteje sezonske rastline na naših grobovih (Vrtnarska enciklopedija ..., 1997)	5
Preglednica 2: Najpogosteje zastopane trajnice na naših grobovih (Martinčič in sod., 2007)	6
Preglednica 3: Rastlinska sestava grobov na katoliškem pokopališču v Kančevcih (The international Plant ...,2013)	13
Preglednica 4: Rastlinska sestava grobov na evangeličanskem pokopališču v Kančevcih	15
Preglednica 5: Rastlinska sestava grobov na mešanem pokopališču v Moravskih Toplicah	17
Preglednica 6: Rastlinska sestava grobov na katoliškem pokopališču v Moravskih Toplicah	20
Preglednica 7: Rastlinska sestava grobov na evangeličanskem pokopališču v Moravskih Toplicah	22

KAZALO SLIK

	Str.
Slika 1: Katoliško pokopališče v Kančevcih	10
Slika 2: Evangeličansko pokopališče v Kančevcih	10
Slika 3: Pokopališče v Moravskih Toplicah	11
Slika 4: Pokopališče v Moravskih Toplicah (Goričko)	11
Slika 5: Uporaba različnih okrasnih rastlin v rastni dobi na različnih pokopališčih v Prekmurju	23
Slika 6: Uporaba različnih okrasnih rastlin za praznik Vseh svetih na različnih pokopališčih v Prekmurju	23
Slika 7: Število posajenih rastlin na katoliških grobovih v rastni dobi v Prekmurju	24
Slika 8: Število posajenih rastlin na katoliških grobovih za praznik Vseh svetih v Prekmurju	25
Slika 9: Število posajenih rastlin v rastni dobi na evangeličanskih grobovih v Prekmurju	26
Slika 10: Število posajenih rastlin na evangeličanskih grobovih za praznik Vseh svetih v Prekmurju	26
Slika 11: Število posajenih rastlin v rastni dobi na mešanem pokopališču v Prekmurju	27
Slika 12: Število posajenih rastlin za praznik Vseh svetih na mešanem pokopališču v Prekmurju	28
Slika 13: Število šopkov na grobovih pokopališč različne veroizpovedi v rastni dobi v Prekmurju	28
Slika 14: Število šopkov na grobovih za praznik Vseh svetih na različnih pokopališčih v Prekmurju	29

1 UVOD

1.1 VZROK ZA RAZISKAVO

Koncept sodobnih pokopališč se je v Evropi uveljavil konec 19. stoletja in se razširil še drugod po svetu. Pred tem so namreč pokopavali umrle le v cerkvi in na cerkvenem zemljišču. Sčasoma pa so spoznali, da so za pokop pokojnih potrebne veliko večje površine.

V Sloveniji imamo dokaj tradicionalna pokopališča, nagrobniki so razkošni in kamniti, krasijo jih urejene cvetlične gredice. Na nekaterih novodobnih pokopališčih najdemo minimalno uporabo zelenja. Pojavlja se na primer zimzeleno drevo klek ali pa ginko, ki je simbol za dolgo življenje in nepremagljivost. Vse ostalo je le pesek in kamen. Zanimivi so lahko tudi nekateri izvirno oblikovani nagrobniki. Druga pokopališča so podobna parkovnim ureditvam, z večjimi zelenimi površinami, posajenimi z grmovjem in drevesi, ter minimalnim nagrobnim obeležjem (Rozman Fattori, 2007).

Grobovi so poslednji dom naših najbližjih in marsikdo pozablja, da so v veliki meri tudi prostor, na katerih živijo rastline. Že sam sprehod skozi pokopališče nam pove veliko o navadah ljudi, ki prebivajo v tistih krajih.

Včasih so bili grobovi majhni, preprosti, posajeni s cvetjem in jih ni dušila teža gladko poliranih plošč iz najdražjih marmorjev ali granitov. Posamezniki si urejajo grobove večinoma sami, po svojem okusu in finančnih zmožnostih. Mnogo urejevalcev grobov, ki ne najdejo časa za ureditev, tako vidi rešitev v plastičnem cvetju, ki ga položijo v vazo, ter v drugih umetnih materialih, ki krasijo grob ali pa sadijo rastline vsevprek, ne glede na njihovo zahtevnost ali skladnost (Piškur, 2006).

1.2 NAMEN RAZISKAVE IN DELOVNA HIPOTEZA

Diplomska naloga je potekala v Prekmurju, kjer smo pri izbranih evangeličanskih in katoliških pokopališčih med seboj primerjali posajene rastline na grobovih. S popisom rastlin na izbranih vaških pokopališčih smo žeeli ugotoviti, kako pogosto in v kakšni meri se ljudje v tem delu Slovenije odločajo za krašenje grobov. Naša opazovanja so bila osredotočena na opazovanje vrstne sestave posajenih rastlin, na način sajenja rastlin ter koliko so okrasne rastline sploh uporabljene pri ureditvi grobov v primerjavi z neživimi materiali. Predpostavljali smo, da bodo katoliška in evangeličanska pokopališča različno urejena.

2 PREGLED OBJAV

2.1 TIPOLOGIJA GROBOV

Grobove ločimo po velikosti in vrsti pokopa. Tako razlikujemo: enojne grobove, ki so primerni za pokop le ene osebe ter družinske grobove, ki so lahko dvojni, trojni ali četverni in je pokopanih več oseb. Grobnice so značilne bolj za mestno prebivalstvo, privoščil si jih je lahko le višji sloj, žarni grob, pa postaja tudi pri nas nekaj običajnega in je poleg enojnega groba tudi najbolj cenovno ugoden (Moj pogreb, 2013).

2.2 TIPI GROBOV

2.2.1 Enojni grob

Pri sajenju enojnih grobov evropski strokovnjaki svetujejo na 50 % grobne površine posaditi trajne pokrovne rastline, na 35 % posadimo cvetoče okrasne rastline, 15 % delež površine pa namenimo iglavcem in listavcem. Višje rastline posadimo ob nagrobnik, vendar moramo paziti, da ne prekrivajo nagrobnega napisa in se ne razrastejo čez rob groba. Način sajenja rastlin pri asimetričnih nagrobnikih naj bo geometrijsko simetrično oblikovan. Sajenje grobov, kjer so nagrobniki simetrični, je lahko poljubno (Podgornik-Reš, 2005).

2.2.2 Družinski grob

Družinski grobovi so večji. Razdelimo jih tako, da 60 % površine namenimo pokrovnim trajnicam, 25 % naj preraščajo drevesne vrste, 15 % pa sezonske rastline. Večja nagrobna površina nam dopušča, da ureditev lahko izvedemo na različne načine, uporabimo različne pokrovne rastline in že z njimi ustvarjam barvne kontraste. Sezonske rastline sadimo ponavadi v skupine. Soliterne iglavce in listavce pa na vsako stran nagrobnika (Podgornik-Reš, 2005).

2.2.3 Žarni grob

Na žarne grobove sadimo počasi rastoče trajnice in miniaturne oblike iglavcev, saj je površina žarnega groba precej majhna in bi tako lahko bujno rastoče rastline prerasle površino groba. Namesto sajenja rastlin direktno v grede na grobovih, lahko na grob postavimo skledo z že posajenimi trajnicami ali sezonskimi rastlinami (Podgornik-Reš, 2005).

2.3 RAZČLENITEV GROBA

2.3.1 Obrobe grobov

Naša pokopališča imajo večinoma grobove omejene z okvirji, ki so iz podobnih materialov kot nagrobniki. Redko srečamo gobove, ki so brez obrob oziroma obrobe nadomeščajo posajene rastline, kot sta pušpan in tisa. Ti grobovi so lepši, saj izgledajo bolj naravno. Če se odločamo za kamnito obrobo, lepšo podobo grobu daje klesan naravni kamen, saj poliran kamen naravi ne ustrezava najbolj. Ponekod pa so pokopališča posajena s trato, ki je nadomestila obrobe vseh grobov (Tobias, 1998).

2.3.2 Nagrobniki

Nagrobeni spomenik označuje grob pokojnika. Na njem je zapisano ime in priimek, leto rojstva ter smrti pokojnika. Nekateri spomeniki imajo tudi vklesane razne simbole. Nagrobniki so izdelani iz različnih materialov. Najpogostejši in najprimernejši so kamniti nagrobniki, ki segajo že v zgodovino, kajti že prvi nagrobnik je bil iz kamna. Ločimo trde (granit, diabaz, diorit,...) in mehke kamnine (marmor, dolomit,...), ki jih lahko uporabimo za izdelavo nagrobnika. Trde kamnine so težje za oblikovanje, vendar je dobra lastnost le teh, da so trdnejše. Poznamo tudi kovinske in lesene nagrobnike, ki so pri nas že prava redkost. Po večini so izoblikovani v križ, ki je simbol Kristusove smrti (Podgornik-Reš, 2005).

2.3.3 Simboli na nagrobnikih

Nagrobnih simbolov je veliko. Prikazani so kot živalski, rastlinski, geometrijski ali kot nebesna znamenja. Lahko pa je že sam nagrobnik oblikovan v simbolno znamenje. Najpogostejšo geometrijsko znamenje je nedvomno križ, ki simbolizira smrt in vstajenje Kristusa. Drugi najpogostejši simboli, ki jih videvamo na nagrobnikih so še (Forty, 2005):

- lilija, je simbol čistosti in nedolžnosti, posebej ko gre za otroke ali dekleta,
- sklenjeni roki sta simbol slovesa in povezanosti,
- vrba simbolizira žalovanje,
- srce in vrtnica simbolizirata večno ljubezen,
- metulj predstavlja prehod v novo življenje,
- sidro je simbol za vero, upanje in varen pristan,
- leteča ptica je simbol za slovo,
- vrtnica je večen simbol za ljubezen,
- sončni žarki so simbol Svetega duha.

2.4 RASTLINE NA GROBOVIH

2.4.1 Sezonske rastline

Enoletnice so rastline, ki v enem letu zaključijo svoj rastni razvoj. V tem času vzklijijo, zrastejo, cvetijo in dajo seme, nato pa propadejo. S tem se razlikujejo od trajnic, pri katerih rastna doba traja več let. Ker je njihova barvna paleta zelo pестra, življenjska doba pa kratkotrajna, lahko iz leta v leto spremojamo nasad barvnih rastlin (Pečnik, 1981).

Pri nas so najpogosteje nagrobne rastline vedno cvetoče begonije, ki izredno dobro prenašajo sušo in najlepše uspevajo na sončni legi. Zelo pogosto srečamo tudi žametnice, verbene, tolščak, vinko, gazanijo, japonsko mirto in mnoge druge (Podgornik-Reš, 2005).

Žametnice so enoletne cvetlice z rumenimi ali oranžnimi cvetovi. Sodijo v družino nebinovk. Cvetijo poleti pa vse do prve jesenske slane (Pečnik, 1981).

Sejemo jih spomladi v toplo gredo, sejančke pa na prostu, ko mine nevarnost slane. Glede tal niso zahtevne, prav tako niso občutljive na večje količine padavin. Zaradi vseh teh lastnosti sodijo med najbolj priljubljene enoletnice (preglednica 1) (Noordhuis, 1997).

Sporiš je nizko rastoča, pol odporna enoletnica. Trobentičasti cvetovi združeni v socvetja, pa so različnih pisanih barv (preglednica 1) (Weaver, 1993).

Cveti od junija do oktobra. Setev izvajamo februarja ali marca v toplo gredo. Ustrezajo ji sončne lege v navadni vrtni zemlji. Rastlino moramo redno zalivati, saj je občutljiva na sušo, v polni rasti pa jo tudi dognojujemo (preglednica 1) (Pečnik, 1981).

Tolščak je rastlina nizke rasti. Cvete v vseh barvah, razen v modri. Zelo je primeren za prekrivanje večjih površin. Rad ima sončno lego s propustno zemljo, v slabem vremenu ali senci slabo cveti. Sejemo ga marca in aprila na prostu (preglednica 1) (Pečnik, 1981).

Vinka ali z drugim imenom sončni vihar je enoletnica pokončne rasti. Temno zelene liste po sredini loči bela listna žila, cveti v različnih odtenkih. Rastlina dobro uspeva na sončnih legah in osiromašenih tleh ter ne potrebuje veliko zalivanja. Primerna je za sajenje gredic in grobov (preglednica 1) (Balkonsko ..., 2012).

Zlati kovanec je rastlina z zlato rumenimi okroglimi cvetovi v velikosti kovanca. Ustreza ji sončna lega in ni občutljiva na dež (preglednica 1) (Balkonsko ..., 2012).

Mačeha je nizka trajnica, ki jo gojimo kot dvoletnico, večinoma kot grobno rastlino. Rastlina je izredno odporna na nizke temperature. Zraste od 10-20 cm v višino. Listi so podolgovati in nazobčani, cvetovi pa so posamični na dolgem peclju. Glede na velikost cveta ločimo: velikocvetne in drobnocvetne mačehhe. Cvetijo v različnih barvnih odtenkih.

Primerne so za grobove in parkovne nasade. Lepo uspevajo na zmerno vlažnih vrtnih tleh in sončnih do polsenčnih legah (preglednica 1) (Pečnik, 1981).

Preglednica 1: Najpogosteje sezonske rastline na naših grobovih (Vrtnarska ..., 1997)

Slovensko ime	Latinsko ime
Enoletnice	
zlati kovanec	<i>Asteriscus maritimus</i> Less.
madagaskarski zimzelen	<i>Catharanthus roseus</i> G.Don
vednocvetoče begonije	<i>Begonia semperflorens</i> Hook.
navadni nepostarnik	<i>Ageratum houstonianum</i> Mill.
velecvetni tolščak	<i>Portulaca grandiflora</i> Hook.
verbena - sporiš	<i>Verbena</i> L.
pokončna pelargonija	<i>Pelargonium zonale</i> (L.) L'Hér.
grint, <i>cineraria</i>	<i>Senecio cruentus</i> Roth
žametnica	<i>Tagetes</i> L.
vodenka	<i>Impatiens walleriana</i> Hook.f.
ožepkovolistna tulčica	<i>Cuphea hyssopifolia</i> Kunth
gazanija	<i>Gazania</i> Gaertn.
petelinov greben	<i>Celosia cristata</i> L.
moknata kadulja	<i>Salvia farinacea</i> Benth.
Dvoletnice	
vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi

2.4.2 Trajnice na grobu

So skupina rastlin, ki nam služijo kot ogrodje oz. osnova sajenja, zato so tudi ene najpomembnejših rastlinskih skupin. Med njimi najdemo veliko takih, ki niso zahtevne in ne potrebujejo veliko nege (homulica, netresk) (Urejanje ..., 2011).

Za grobove so zelo primerne prekrovne trajnice, ki so nizke in se blazinasto razraščajo; sadimo jih v skupinah. Skupine nizkih trajnic naj predstavljajo vsaj tri sadike, kajti izgled groba je tako lepši, kar pa ne velja za encijan, planiko ter nekatere srednje visoke trajnice (preglednica 2) (Podgornik-Reš, 2005).

Netresk je trajnica z zdravilnimi lastnostmi (zdravilen je sok v listih). Njeni listi so mesnati in koničasti. Cvetovi so zvezdasti na visokih pecljih. Netresk zelo dobro uspeva na sončnih legah in za tla ni zahteven. Rastlina cveti junija in julija (preglednica 2) (Noordhuis, 1997).

Pečnik je nizka, blazinasta zelnata trajnica, z listi podobnimi travi. Cveti v rožnatih odtenkih in beli barvi. Čas cvetenja je od maja do julija. Zelo lepo uspeva na sončnih,

suhih in toplih rastiščih. Razmnoževanje poteka s setvijo, gojene rastline pa razmnožujemo z delitvijo (preglednica 2) (Noordhuis, 1997).

Iglasta plamenka je blazinasta trajnica z majhnimi, ozkimi listi. Cvetovi so majhna socvetja, rožnatih in belih barv. Cveti od aprila do maja. Rade imajo sončne lege in dobro odcedna tla (preglednica 2) (Noordhuis, 1997).

Homulice so rastline za skalnjake, suhozide, grobove. Liste imajo mesnate, cvetove pa zvezdaste. Cvetijo od junija - avgusta (odvisno od sorte) v rožnatih, rdečih, belih in rumenih barvah. Obožujejo suha, peščena tla obsijana s soncem. Razmnožujemo jih z delitvijo (preglednica 2) (Gorza in sod., 2009).

Preglednica 2: Najpogosteje zastopane trajnice na naših grobovih (Martinčič in sod, 2007)

Slovensko ime	Latinsko ime
Trajnica	
deltasta avbrecija	<i>Aubrieta deltoidea</i> (L.) DC.
homulica	<i>Sedum</i> L.
mleček	<i>Euphorbia hypericifolia</i> L.
navadni pečnik	<i>Armeria maritima</i> (Mill.) Willd.
materina dušica	<i>Thymus</i> L.
navadni netresk	<i>Sempervivum</i> L.
plazeči skrečnik	<i>Ajuga reptans</i> L.
iglasta plamenka	<i>Phlox subulata</i> L.
vresasta trobojnica	<i>Gaillardia aristata</i> Pursh
navadni kosmatinec	<i>Pulsatilla vulgaris</i> Mill.
vrtni avrikej	<i>Primula pubescens</i> Loisel.
svišč	<i>Gentiana acaulis</i> Patrin
volnati čišljak	<i>Stachys byzantina</i> K.Koch
srčastolistna bergenija	<i>Bergenia cordifolia</i> Sternb.
vrni mah	<i>Sagina subulata</i> C.Presl
nepalska dresen	<i>Persicaria affinis</i> (D.Don) Ronse Decr.
kavkaški repnjak	<i>Arabis caucasica</i> Willd.
kotula	<i>Cotula hispida</i> Harv.
planika	<i>Leontopodium alpinum</i> Colmeiro ex Willk. & Lange

se nadaljuje ...

nadaljevanje

Slovensko ime	Latinsko ime
Trajnice	
kamnokrec	<i>Saxifraga</i> L.
podlesna kadulja	<i>Salvia nemorosa</i> Colmeiro
rudbekija	<i>Rudbeckia</i> L.
heba	<i>Hebe</i> Comm. ex Juss.
sivolistna kotula	<i>Cotula hispida</i> Harv.
sinjezelena bilnica	<i>Festuca glauca</i> Lam.
dalija	<i>Dahlia</i> Cav.

2.4.3 Lesnate rastline

Med lesnatimi rastlinami, ki so primerne za grobove, izbiramo majhne počasi rastoče iglavce kot so brini, ruševje, tisa, pušpan, trdoleska in celo bršljan, saj ne potrebujejo veliko oskrbe. Zaradi razraščanja preko grobov in spomenikov jih moramo le rezati. Najbolje je nov nasad oz. preurditev groba pričeti spomladvi, da se lahko rastline pred vročim in sušnim poletjem dobro ukoreninijo in razrastejo (Urejanje ..., 2011).

Pušpan je vednozeleni grm počasne rasti. Listi pušpana so ovalni in temno zeleni. Gostota listov je odvisna od osvetljenosti prostora, v senci postanejo redkejši. Cveti zelo redko meseca marca in aprila. Zelo primeren je za rez v različne oblike, najprimernejši čas za rez pa je pozno spomladvi, ko mine čas pozebe. Posadimo ga lahko posamično, v manjših skupinah ali ga uporabimo za žive meje. Najbolj mu ustrezajo apnenčasta, ilovnata tla za dobro rast pa je dovolj tudi navadna vrtna zemlja. Razmnožujemo ga s potaknjenci (Šiftar, 2001).

Jesenska vresa spada v rod vresovk, ki izvirajo iz Evrope. Spadajo med lesnate in vednozelene grme. Obožujejo revna in kisla tla na sončnih do polsenčnih legah. Cveti od avgusta do konca oktobra. Vijolični cvetovi so zbrani v grozdasta socvetja. Jeseni so poleg mačeh in krizantem najbolj priljubljena rastlinska vrsta na grobovih (Šiftar, 2001).

Iglavci so zelo pomembne rastline na pokopališčih, saj poleg tega, da so vedno zeleni in imajo dolgo življenjsko dobo, predstavljajo tudi simbol nesmrtnosti. Najpogosteje srečamo sledeče vrste: Lawsonovo pacipreso (*Chamaecyparis lawsoniana* (A.Murray) Parl.), ameriški klek (*Thuja occidentalis* L.), brin (*Juniperus* L.), navadno smreko (*Picea abies* (L.) H.Karst.), bor (*Pinus* L.) tiso (*Taxus baccata* L.) (Podgornik-Reš, 2005).

Tudi med listavci izbiramo tiste, ki so počasne rasti. Na grob navadno posadimo le eno večjo listopadno drevo. Rastlina je lahko tudi cepljena v krošnjo. Med listavci so najpogostejši: pahljačasti javor (*Acer palmatum* 'Dissectum'), pritlikavi japonski češmin

(*Berberis thunbergii* 'Atropurpurea Nana'), skrivenčena leska (*Corylus avellana* 'Contorta'), krilata trdoleska (*Euonymus alatus* 'Compactus'), okrasna češnja (*Prunus fruticosa* 'Globosa'), povešava breza (*Betula pendula* 'Youngii'), rdečelistna bukev (*Fagus sylvatica* 'Purpurea Pendula'), pisanolistna japonska vrba (*Salix integra* 'Hakuro Nishiki') (Podgornik-Reš, 2005).

2.4.4 Rastline za žive meje

Vednozelena cipresa- *Cupressus sempervirens* L.

Vednozelena cipresa je do 30 metrov visoko in do 1 meter debelo, vednozeleno drevo. Njena krošnja je ozka ter visoka. Kot večina zimzelenih dreves tudi vednozelena cipresa ne potrebuje veliko obrezovanja. Cveti februarja in marca, razmnožuje pa se s semen in vegetativno s cepljenjem. Lepo uspeva na glinenih tleh in apnencu, vendar ji ustrezajo tudi kisla in bazična tla. Dobro prenaša sušo in onesnažen zrak. Zelo slabo pa nizke temperature. Marsikje je cipresa drevo pokopališč. Simbolizira pa tudi nesmrtnost in vstajenje (Brus, 2009).

Navadni beli gaber- *Carpinus betulus* L.

Navadni beli gaber je do 25 metrov visoko in do 1 meter debelo, listopadno drevo. Uporabimo ga lahko tudi za žive meje, saj je zelo gost in pozimi nudi veliko zaščite, saj listi pozno odpadejo. Enodomna in vetrocvetna vrsta cveti konec aprila in maja. Razmnožuje se s semen, umetno pa s cepljenjem. Najbolje uspeva na zmerno vlažnih rodovitnih tleh, ki so bogata s hranili. Pri nas je zelo razširjen in je šesta najpogostejša drevesna vrsta. Prenese temperaturo do -30°C (Brus, 2012).

3 MATERIALI IN METODE

3.1 PREDSTAVITEV OBMOČJA

Analizo stanja grobov smo opravili v Prekmurju na Goričkem in en del na ravenskem delu Prekmurja. Raziskava je potekala od julija 2011 do praznika Vseh svetih. V obdobju od julija do novembra smo opravili 3 oglede v razmaku sedmih tednov.

Obiskali smo Moravske Toplice in Kančevce. V Kančevcih smo obiskali katoliško in evangeličansko pokopališče. V Moravskih Toplicah smo opazovali ureditev grobov na mešanem pokopališču ter nekaj kilometrov vstran na evangeličanskem in katoliškem pokopališču.

Pri raziskavi smo se usmerili na opazovanje vrstne sestave posajenih rastlin, na način sajenja rastlin ter ali so okrasne rastline sploh uporabljene pri ureditvi grobov. Osnovno metodo našega raziskovalnega dela je predstavljala terenska raziskava evangeličanskih in katoliških pokopališč, ter njihovih razlik v zasajanju grobov. Od izbranih grobov smo vsakega posebej fotografirali in popisali stanje grobov.

Goričko je gričevnata pokrajina v severovzhodnem delu Slovenije. Tu je tudi tromeja med Slovenijo, Avstrijo in Madžarsko. Tla so v višjih legah slabo rodovitna, zato so razmere za poljedelstvo neugodne. Ljudje se toliko bolj ukvarjajo z živinorejo, sadjarstvom in vinogradništvtvom. Gozdovi so borovi in mešani, njive pa so na prisojnejših območjih. Središčna naselja so Grad, Gornji Petrovci in Prosenjakovci (Veliki splošni leksikon, 1997).

Zanimivost na verskem področju je ta, da je Prekmurje versko najbolj mešana pokrajina v Sloveniji. Najštevilčnejši so katoličani, sledijo jim evangeličani, tu živijo še reformirani, binkoštni, baptisti, pripadniku židovske in jehovske verske skupnosti in drugi (Kerčmar, 1995).

Katoliško pokopališče v Kančevcih se nahaja neposredno v bližini cerkve sv. Benedikta in doma duhovnosti. Po obsegu so Kančevci največja župnija v Prekmurju, glede na število katoliških vernikov pa najmanjša. Pokopališče je obdano z živo mejo iz kleka. Grobovi pa so razporejeni v vrstah. Tu smo si poljubno izbrali pet grobov in od julija do novembra opazovali spremembe na njih.

Slika 1: Katoliško pokopališče v Kančevcih

Evangeličansko pokopališče v Kančevcih je na manjši vzpetini nekaj sto metrov oddaljeno od katoliškega pokopališča pri Sv. Benediktu. Na tem pokopališču pokopavajo tudi pokojne s sosednjih dveh vasi (Kukeč, Panovci). Pokopališče je omejeno z živo mejo belega gabra. Ravno tako kot na katoliškem pokopališču smo si tudi na evangeličanskem izbrali pet grobov ter popisali rastlinske vrste, ki na njih rastejo.

Slika 2: Evangeličansko pokopališče v Kančevcih

Moravske Toplice so največja občina v Prekmurju. Vas je turistično zelo dejavna, tu so namreč terme Moravske Toplice. V središču vasi stoji evangeličanska cerkev, na obrobju vasi pa je pokopališče, na katerem so pokopani rajni različnih veroizpovedi. Pokopališče obdaja živa meja iz gabra. Na mešanem pokopališču smo si poljubno izbrali deset grobov in jih obiskovali ter opazovali od julija do prvega novembra.

Slika 3: Pokopališče v Moravskih Toplicah

Na približno 280 m nadmorske višine ležijo Moravske gorice, ki so od Moravskih Toplic oddaljene nekaj kilometrov. Na tem območju evangeličansko in katoliško pokopališče ločuje regionalna cesta. Rajne, augsburške veroizpovedi so pokopavali na evangeličansko pokopališče, pokojne katoličane pa na katoliško stran pokopališča, onkraj ceste. Vendar pa se je z mešanjem zakonov spremenila tudi ta tradicija, saj so zakonce začeli pokopavati na isto pokopališče. Zaradi tega sta obe pokopališči bolj kot ne, mešani. Na obeh delih pokopališča smo si izbrali po pet gobov in jih obiskovali ter opazovali.

Slika 4: Pokopališče v Moravskih Toplicah (Goričko)

4 REZULTATI

4.1 NAČINI SAJENJA RASTLIN NA GROBOVIH

Katoliško pokopališče v Kančevcih

Julija je prvi grob krasil rožnati madagaskarski zimzelen. Na obeh straneh zgornje gredice pa so jih dopolnjevale kamtčatske homulice z rumenimi cvetovi. Sprednja gredica na istem grobu je bila prav tako posajena z madagaskarskim zimzelenom enake barve, ob vznožju pa se je razrasla vijolična deltasta avbrecija. Cvetje v eni vazi je bilo uvelo. V drugi vazi pa so bile umetne vrtnice v kombinaciji z rumenimi cinijami. Prvega novembra so madagaskarski zimzelen zamenjale vrtne mačeha rumene in rdeče barve. Homulica in deltasta avbrecija sta se obdržali na istem mestu. V vazo so bile položene bele in rumene krizanteme ter dve lončni krizantemi, ki so ju položili na zakriti del groba.

Gredica na drugem grobu je okrogle oblike in meri v premer približno 0,5 metra. Posajena je z rdečimi dalijami v sredini gredice, ki jo obdajajo rdeče vednocvetoče begonije. V vazi so cinije rdeče in rožnate barve. Prvega novembra je način sajenja ostal enak prejšnjemu, le da so enoletnice zamenjale dvoletne vrtne mačeha. V sredini gredice so bile velikocvetne mačeha, belo vijolične barve, okrog teh pa drobnocvetne mačeha, bele barve. V vazi so bile rumene in bele krizanteme v kombinaciji z rdečimi vrtnicami, iz vase je molela tudi vejica smreke.

Tretji grob ima dve enako dolgi gredici, ki se nahajata na levi in desni strani groba. Sajenje je na obeh straneh enako. Po celotni notranji dolžini gredice je na gosto posajan navadni pečnik. Ob vznožju groba se zelo blizu skupaj nahajajo homulica, materina dušica in jesenska vresa. Na dolžini enega metra rastejo rdeče vednocvetoče begonije, pred njimi pa snežno bel mleček. Prvega novembra so ohranili enak način sajenja, le da so begonije zamenjale vrtne mačeha, navadni pečnik pa so posadili na novo in redkeje. Homulica in materina dušica sta ostala na istem mestu medtem, ko so jesensko vreso odstranili z obeh gredic. V vazo so bile položene rumene krizanteme.

Greda na četrtem grobu je trikotne oblike. Ob robovih je posajan navadni nepostarnik, v notranosti pa rdeče vednocvetoče begonije. V vazi so bile rudbekije. Prvega novembra so na grob posadili vrtne mačeha. Na marmorni plošči, ki je prekrivala dve tretjini groba pa je bila postavljena rumena lončna krizantema. Vaza je bila tokrat prazna.

Tudi na petem grobu je greda trikotne oblike, ki jo prekriva okrasna skorja. Na gredi izrazito izstopajo rdeče cvetne begonije, ki jih obdajajo navadni pečnik z belimi cvetovi, rožnata ožepkovolistna tulčica, navadni netresk, rdeče oranžni velevetni tolščak, ter plazeči skrečnik. V vazi so bile cinije različnih barv. Prvega novembra so vednocvetoče begonije zamenjale rumeno vijolične vrtne mačeha. Z grede so odstranili še ostale

enoletnice (velecvetni tolščak ter ožepkovolistno tulčico). V vazi so bile bele krizanteme (preglednica 3).

Preglednica 3: Rastlinska sestava grobov na katoliškem pokopališču v Kančevcih (The international Plant ...,2013)

GROBOVI	SLOVENSKO IME	BOTANIČNO IME	BARVA CVETOV/LISTOV
GROB 1	madagaskarski zimzelen	<i>Catharanthus roseus</i> G.Don	roza
	deltasta avbrecija	<i>Aubrieta deltoidea</i> (L.) DC.	vijolična
	kamtčatska homulica	<i>Sedum kamtschaticum</i> Hort. ex Mast.	rumena
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumena in rdeča s črnim središčem
GROB 2	vednocvetoče begonije	<i>Begonia semperflorens</i> Hook.	rdeča
	dalija	<i>Dahlia</i> Cav.	rdeča
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	belo vijolična
	divja mačeha	<i>Viola tricolor</i> L.	bela
GROB 3	vednocvetoče begonije	<i>Begonia semperflorens</i> Hook.	rdeča
	mleček	<i>Euphorbia hypericifolia</i> L.	bela
	navadni pečnik	<i>Armeria maritima</i> (Mill.) Willd.	roza
	homulica	<i>Sedum pachyphyllum</i> Rose	svetlo zeleni
	jesenska vresa	<i>Calluna vulgaris</i> Salisb.	vijolična
	materina dušica	<i>Thymus</i> L.	vijolična
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rdeča s črno sredico
GROB 4	vednocvetoče begonije	<i>Begonia semperflorens</i> Hook.	rdeča
	navadni nepostarnik	<i>Ageratum houstonianum</i> Mill.	vijola
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumeno vijola
GROB 5	vednocvetoče begonije	<i>Begonia semperflorens</i> Hook.	rdeča
	navadni pečnik	<i>Armeria maritima</i> (Mill.) Willd.	bela
	navadni netresk	<i>Sempervivum tectorum</i> Eichw.	zeleni listi
	velecvetni tolščak	<i>Portulaca grandiflora</i> Hook.	rdeči
	plazeči skrečnik	<i>Ajuga reptans</i> L.	bronasti listi
	ožepkovolistna tulčica	<i>Cuphea hyssopifolia</i> Kunth	rožnata
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumeno vijola

Evangeličansko pokopališče v Kančevcih

1/3 prvega groba, na tem pokopališču predstavlja greda na kateri so v poletnem času zacvetele rdeče in rožnate vednocvetoče begonije. Ostali del je posut s temno sivim nagrobnim peskom. V vazi, ki je postavljena pred nagrobnikom, je bil rumeno cvetoči petelinov greben. Na obeh straneh nagrobnika pa sta bili postavljeni vazi z umetnim cvetjem. Prvega novembra so enoletne vednocvetoče begonije zamenjale dvoletne vrtne mačehhe, rumeno modrih barv. V vazi na levi strani nagrobnika, so bile umetne rastline, medtem ko je desno stran nagrobnika krasil šopek iz belih in vijoličnih krizantem.

Po skoraj celotni površini drugega groba se razrašča navadni pečnik, ki po večini cveti rožnato in le peščica rastlin je cvetela belo. V levem kotu pred nagrobnikom je posajenih nekaj mešanih rastlin, kot so zlati kovanec, homulica, vijolične mačehhe in velecvetni tolščak, ki je takrat že odcvital. Med kupčki posajenih navadnih pečnikov raste pritlikavi bor. V vazi je bila gladijola in leucadendron. Prvega novembra je bil grob skoraj nespremenjen razen, da so namesto zlatih kovancev cvetele rdeče in rumene vrtne mačehhe. Vazo so krasile rdeče in oranžne krizanteme.

Greda ki se nahaja pred nagrobnim spomenikom na tretjem grobu je trikotne oblike. V poletnih mesecih je tu lepo uspevala pokončna pelargonija. Na gredi je rdeče cvetel tudi sporiš in jesenska vresa rožnate barve. Rastline v vazi so bile umetne. Prvi november je gredico spremenil v lep nasad rumeno vijoličnih vrtnih mačeh v kombinaciji jesenske vrese. Leva in desna stran trikotne grede je bila simetrična. V vazi so bile krizanteme.

Četrти grob ima dve enako dolgi gredici, ki se nahajata na levi in desni strani groba. Zasaditev ni simetrična, sta pa obe gredici posajeni z enakimi rastlinami. Desna stran groba je bogatejša z grintom. Ob njem cveti rdeči sporiš ter zlati kovanec. Tudi na tem grobu ne manjkata jesenska vresa in navadni netresk. V vazi je bilo umetno cvetje. Prvega novembra so na novo posadili navadni pečnik in vrtne mačehhe. V vazi je bilo umetno cvetje.

Peti grob je enojni. Nagrobnik je lesen v obliki križa, prav tako je lesena tudi obroba groba. Poleti so na njem cvetele oranžne žametnice ter rdeče oranžne kokarde. Lepo razraščena je bila iglasta plamenka, ki pa je že odcvetela. Nepogrešljiv je bil tudi navadni netresk. Na dan Vseh svetih na grobu ni bilo vidnih cvetočih rastlin, razen lončne krizanteme rdeče barve. Grob so razraščale enake rastline, na novo je bil posajan le navadni pečnik (preglednica 4).

Preglednica 4: Rastlinska sestava grobov na evangeličanskem pokopališču v Kančevcih

GROBOVI	SLOVENSKO IME	BOTANIČNO IME	BARVA CVETOV/LISTOV
GROB 1	vednocvetoče begonije	<i>Begonia semperflorens</i> Hook.	rdeča
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumeno modra
GROB 2	navadni pečnik	<i>Armeria maritima</i> (Mill.) Willd.	bela in rožnata
	velecvetni tolščak	<i>Portulaca grandiflora</i> Hook.	ni imel cvetov
	zlati kovanec	<i>Asteriscus maritimus</i> Less.	rumena
	homulica	<i>Sedum</i> L.	zeleni listi
	bor	<i>Pinus</i> L.	zeleni listi
GROB 3	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumena in rdeča
	pokončna pelargonija	<i>Pelargonium zonale</i> (L.) L'Hér.	rdeča
	jesenska vresa	<i>Calluna vulgaris</i> Salisb.	rožnata
	verbena- sporiš	<i>Verbena</i> L.	rdeči
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumeno vijolične
	navadni netresk	<i>Sempervivum tectorum</i> Eichw.	zeleni listi
GROB 4	verbena - sporiš	<i>Verbena</i> L.	rdeča
	zlati kovanec	<i>Asteriscus maritimus</i> Less.	rumena
	jesenska vresa	<i>Calluna vulgaris</i> Salisb.	rožnata
	grint, <i>cineraria</i>	<i>Senecio cruentus</i> Roth	beli listi
	navadni pečnik	<i>Armeria maritima</i> (Mill.) Willd.	brez cvetov
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumeno vijolična
GROB 5	vresasta trobojnica	<i>Gaillardia aristata</i> Pursh	rumeno rdeča
	navadni netresk	<i>Sempervivum tectorum</i> Eichw.	zeleni listi
	žametnica	<i>Tagetes</i> L.	oranžna
	iglasta plamenka	<i>Phlox subulata</i> L.	brez cvetov
	navadni pečnik	<i>Armeria maritima</i> (Mill.) Willd.	brez cvetov

Mešano pokopališče v Moravskih Toplicah

Tričetrt prvega groba na tem pokopališču predstavlja marmorna plošča, četrт površine pa je namenjene posajenim rastlinam. Gredica se nahaja na sredini groba in je v rahlo poševni liniji. Na njej so posajeni trije grmički hebe. Okrog njih cvetijo oranžne in rumene žametnice. Vazo krasí umetno cvetje. Prvega novembra so se hebe obdržale, žametnice pa so zamenjali z oranžnimi vrtnimi mačehami. V vazo so postavili rumene krizanteme.

Posajeno površino drugega groba predstavlja slabi dve tretjini groba. Ostali del iz marmorne plošče je namenjen nagrobnim svečam ter aranžmajem. Na gredici se blazinasto

razrašča materina dušica, med njo pa svetlo zelena homulica. Na praznik Vseh svetih je ostal način sajenja enak. Vaze s cvetjem nismo opazili.

Naslednji grob sta sestavljeni dve trikotni gredici, ki ju je ločevala poševna marmorna plošča. Leva stran gredice je bila namenjena zelenim, ne cvetočim trajnicam, med katerimi se je znašel še kakšen cvet rumenega in rdečega tolščaka. Ob nagrobniku se je razraščal kosmatinec. Ob njem smo opazili odcveteli vrtni avrikelj in rumeno-vijolično mačeho. Sledil mu je pokrovno razraščen svišč in trije grmički svetlo zelene sorte hebe 'Green Globe'. Na sosednji trikotni gredi je bila posajena vednocvetoča begonija rdeče in roza barve. Tudi na tej gredi je bilo videti nekaj rumenih cvetov velecvetnega tolščaka. V vazi so cvetele cinije različnih barv. Prvega novembra so se trajnice na grobu obdržale. Vednocvetoče begonije in velecvetni tolščak so zamenjale rdečo cvetne vrtne mačehе in košata jesenska vresa z belimi cvetovi. Na grobu sta tokrat bili položeni dve vazi in v obeh so bile krizanteme.

Gredica na četrtem grobu je ovalne oblike. V središču je posajan mleček in rožnato cvetoči madagaskarski zimzelen, okrog pa je razraščen zlati kovanec. Zaradi tega imamo občutek, da je sadilna površina na grobu precej večja. V vazi so cvetele cinije. Na praznik Vseh svetih so na grobu cvetele le vrtne mačehе, rumene in temno rdeče barve. V vazo so bile položene rumene krizanteme in rumena vrtnica.

Spomenik in robovi na petem grobu so iz temno sivega marmorja. Površina groba je razdeljena na tri trikotne dele. Na sredinskem delu je posut temno siv kamen, na obeh straneh le tega pa sta gredici s posajenimi rastlinami. Na gredici ob vznožju groba je posut kamen krem barve. Na njej je posajan brin in navadni netreski. Pod brinom sta postavljeni dve podobici angelčkov. Druga gredica je posajena z rožnato ožepkovolistno tulčico, sporišem, belim madagaskarskim zimzelenom in mlečkom. V vazi so bile cinije rdeče in rožnate barve, ter vejica šparglja. Prvega novembra so gredo z enoletnicami zamenjale modre in rumene vrtne mačehе. Ostali način sajenja je ostal enak. V vazi so bile bele krizanteme, na grobu sta bili postavljeni še dve rumeni lončni krizantemi in en suhi aranžma.

Šesti grob je brez obrobe. Obeležje je iz kamna. V poletnem času je bila po skoraj celotni površini groba posajena rumena žametnica, ob vznožju pa so rasli srebrni grit, iglasta plamenka ter kochov svišč. Rastlin v vazi meseca julija nismo opazili, septembra pa so jo krasile cinije. Prvega novembra so žametnice zamenjale vrtne mačehе. Trajnica so se obdržale. Ob nagrobniku smo opazili na novo navadni netresk. V vazi so bile rumene krizanteme.

Nagrobnik na naslednjem grobu je iz črnega marmorja, podstavek na katerem stoji nagrobnik je iz granita, prav tako tudi obroba groba. Sredina groba je posuta z belim kamnom. Na levi in desni strani groba je prostor namenjen rastlinam. Poleti so bile na grobu posajene gazanije, ponekod se je razraščal volnati čišljak v kombinaciji z iglasto

plamenko. Na desni gredici smo opazili tudi madagaskarski zimzelen. Vazo je krasilo umetno cvetje. Na praznik vseh svetih sta bili gredici posajeni z vrtno mačeho, jesensko vreso, debelolistno hebo in homulico. Opazili smo tudi dve vazi s krizantemami in en suhi aranžma.

Nagrobnik na osmem grobu je betonski, površina groba je iz granita. Na grobu je glinena posoda, v kateri je posajena rožnata vednocvetoča begonija. Vaze s cvetjem ni bilo. Jeseni so na grob postavili lončno krizantemo. Vaze s cvetjem tudi tokrat nismo opazili.

Nagrobnik devetega groba je betonski, obrobe pa nima. Ob nagrobniku je posajen majhen dob, okrog njega pa se razrašča srčastolistna bergenija. Način sajenja se je obdržal tudi jeseni. Vaze na grobu ni bilo.

Nagrobnik desetega groba je iz kovinskega križa. Grob je brez obrobe. Na njem sta posajena dva že precej stara pušpana. Na vsaki strani nagrobnika cveti oranžna žametnica, pred nagrobnikom pa je razraščena homulica. Na zadnji strani grma je posajena srčastolistna bergenija. Vaze na grobu ni bilo. Jesenski način sajenja se tudi tu ni kaj preveč spremenil, razen, da so na mesto, kjer so prej rasle žametnice, posadili vrtne mačehe. V vazi so bile tokrat krizanteme (preglednica 5).

Preglednica 5: Rastlinska sestava grobov na mešanem pokopališču v Moravskih Toplicah

GROBOVI	SLOVENSKO IME	BOTANIČNO IME	BARVA CVETOV/LISTOV
GROB 1	žametnica	<i>Tagetes</i> L.	rumena
	heba	<i>Hebe</i> Comm. ex Juss.	zeleni listi
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	oranžna
GROB 2	homulica	<i>Sedum</i> L.	zeleni listi
	rana materina dušica	<i>Thymus praecox</i> Opiz	zeleni listi
GROB 3	vednocvetoče begonije	<i>Begonia semperflorens</i> Hook.	rdeča, rožnata
	velecvetni tolščak	<i>Portulaca grandiflora</i> Hook.	rdeča, rumena
	kochov svišč	<i>Gentiana acaulis</i> Patrin	rumeno zeleni listi
	heba	<i>Hebe</i> Comm. ex Juss.	zeleni listi
	vrtni avrikelj	<i>Primula pubescens</i> Loisel.	odcvetela
	navadni kosmatinec	<i>Pulsatilla vulgaris</i> Mill.	zeleni listi
	iglasta plamenka	<i>Phlox subulata</i> L.	zeleni listi
	jesenska vresa	<i>Calluna vulgaris</i> Salisb.	bela
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rdeča
GROB 4	madagaskarski zimzelen	<i>Catharanthus roseus</i> G.Don	rožnata

se nadaljuje ...

nadaljevanje

GROBOVI	SLOVENSKO IME	BOTANIČNO IME	BARVA CVETOV/LISTOV
	zlati kovanec	<i>Asteriscus maritimus</i> Less.	rumena
	mleček	<i>Euphorbia hypericifolia</i> L.	bela
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumena in vijolična
GROB 5	navadni netresk	<i>Sempervivum tectorum</i> Eichw.	zeleni listi
	sporiš	<i>Verbena</i> L.	rožnata
	madagaskarski zimzelen	<i>Catharanthus roseus</i> G.Don	bela
	mleček	<i>Euphorbia hypericifolia</i> L.	bela
	ožepkovolistna tulščica	<i>Cuphea hyssopifolia</i> Kunth	rožnata
	brin	<i>Juniperus</i> L.	zeleni z rumenimi robovi
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumena in vijolična
GROB 6	žametnica	<i>Tagetes</i> L.	rumena
	grint, <i>cineraria</i>	<i>Senecio cruentus</i> Roth	beli listi
	iglasta plamenka	<i>Phlox subulata</i> L.	zeleni listi
	kochov svišč	<i>Gentiana acaulis</i> Patrin	zeleni listi
	navadni netresk	<i>Sempervivum tectorum</i> Eichw.	zeleni listi
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumene in vijolične
GROB 7	volnati čisljak	<i>Stachys byzantina</i> K.Koch	beli
	iglasta plamenka	<i>Phlox subulata</i> L.	zeleni listi
	gazanija	<i>Gazania</i> Gaertn.	oranžna
	madagaskarski zimzelen	<i>Catharanthus roseus</i> G.Don	bela
	homulica	<i>Sedum</i> L.	zeleni listi
	debelolistna heba	<i>Hebe pinguifolia</i> Cockayne & Allan	zeleni listi
	jesenska vresa	<i>Calluna vulgaris</i> Salisb.	rožnata
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumena
GROB 8	vednocvetoče begonije	<i>Begonia semperflorens</i> Hook.	rožnata
GROB 9	dob	<i>Quercus robur</i> L.	zeleni listi
	srčastolistna bergenija	<i>Bergenia cordifolia</i> Sternb.	rdeče zeleni
GROB 10	žametnica	<i>Tagetes</i> L.	rumena
	homulica	<i>Sedum kamtschaticum</i> Hort. ex Mast.	zeleni listi
	srčastolistna bergenija	<i>Bergenia cordifolia</i> Sternb.	rdeče zeleni
	pušpan	<i>Buxus sempervirens</i> L.	zeleni listi
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumena in vijolična

Katoliško pokopališče v Moravskih Toplicah

Spomenik in ostali deli prvega groba so iz marmorja temno sive barve. Prostor namenjen rastlinam se nahaja ob vznožju groba v vodoravni liniji. Rastline niso posajene simetrično, saj na levi stani groba vidimo vrtni mah, na desni strani pa netresk. Vmes je sedem grmičkov ožepkovolistna tulčica. Rastline v vazi so umetne. Prvega novembra so bile rastline simetrično posajene. V levem in desnem kotu gredice smo opazili vrtni mah, in po dva kupčka kamnokreča, med katerima je bila planika. Na sredini gredice je bila posajena vijolična mačeha. V vazi je bil šopek iz krizantem, na marmorno ploščo pa položena bela lončna krizantema.

Spomenik in robovi drugega groba so iz marmorja. Polovica grobne površine je posajena z rožnatimi madagaskarskimi zimzeleni, ostala polovica pa je posuta z belo sivim kamnom. Vaze na grobu ni bilo. Jeseni so na grobu cvetele rumene in vijolične vrtne mačehhe. V vazi je bil šopek iz krizantem različnih barv in okrasno travo. K spomeniku so postavili aranžma iz belih krizantem, en suhi aranžma ter lončno krizantemo.

Nagrobnik v obliki križa in obroba naslednjega groba sta iz lesa. Nasad na grobu je pester. Ob nagrobniku rdeče cveti nepalska dresen, za njim se razrašča kavkaški repnjak, desno od njega je sivolistna hispida. Osrednji del groba si v večji meri lasti navadni pečnik. Na levi strani vidimo rumeno cvetoči zlati kovanec. Ob vznožju groba pa se široko razprostira kamčatska homulica. V vazi je umetno cvetje. Jesensko sajenje je ostalo enako, le da so enoletni zlati kovanec zamenjali z rumenimi vrtнимi mačehami. Na grobu so pustili nekaj prostora neposajenega in tja položili lončne krizanteme ter aranžma. Šopek je bil enak kot v poletnem času.

Tudi naslednji grob je iz marmorja. Marmorna površina je položena po plasteh. V levem kotu je majhen kotiček, na katerem je posajen petelinov greben, homulica, kasneje smo pa opazili tudi navadni netresk. V šopku so bile rožnate gladijole. Prvega novembra so na mesto, kjer je prej bil petelinji greben, posadili mah. Homulico so pustili. V vazi so bile tokrat rumene krizanteme. Na grobu smo opazili tudi dve lončni krizantemi in dva suha aranžmaja.

Celotni peti grob je iz temno sivega marmorja. Tudi večinski del površine prekriva plošča iz marmorja. Prostor namenjen sajenju rastlin pa je ob vznožju groba. Uporabili so simetričen način sajenja. Na sredini vodoravne gredice je posajena gazanija z rumenimi cvetovi. Ob njej je na vsaki strani posajena iglasta plamenka, tik ob robu pa sta po dva grmička debelolistne hebe. Rastline v vazi so bile umetne. Jeseni so hebo odstranili in namesto nje posadili navadni pečnik, prav tako so odstranili gazanijo in na isto mesto posadili vijolične mačehhe, iglasta plamenka pa je ostala. V vazi so bile rumene krizanteme in rdeče vrtnice. Na grob je bila položena rumenocvetna lončna krizantema in aranžma iz svežega cvetja (preglednica 6).

Preglednica 6: Rastlinska sestava grobov na katoliškem pokopališču v Moravskih Toplicah

GROBOVI	SLOVENSKO IME	BOTANIČNO IME	BARVA CVETOV/LISTOV
GROB 1	ožepkovolistna tulčica	<i>Cuphea hyssopifolia</i> Kunth	rožnati
	vrtni mah	<i>Sagina subulata</i> C.Presl	zeleni listi
	navadni netresk	<i>Sempervivum tectorum</i> Eichw.	svetlo zeleni listi
	planika	<i>Leontopodium alpinum</i> Cass.	zeleni listi
	kamnokreč	<i>Saxifraga</i> L.	temno zelen
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	vijolična
GROB 2	madagaskarski zimzelen	<i>Catharanthus roseus</i> G.Don	rožnata
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	vijolična in rumena
GROB 3	navadni pečnik	<i>Armeria maritima</i> (Mill.) Willd.	rožnata
	velecvetni tolščak	<i>Portulaca grandiflora</i> Hook.	rumena
	zlati kovanec	<i>Asteriscus maritimus</i> Less.	rumena
	kamčatska homulica	<i>Sedum kamtschaticum</i> Hort. ex Mast.	zeleno rdeči
	nepalska dresen	<i>Persicaria affinis</i> (D.Don) Ronse Decr.	rdeča
	kavkaški repnjak	<i>Arabis caucasica</i> Willd.	zeleni listi
	sivolistna hispida	<i>Cotula hispida</i> Harv.	sivi listi
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumeno vijolična
GROB 4	petelinov greben	<i>Celosia argentea</i> L.	rdeča, bela
	homulica	<i>Sedum</i> L.	rožnati
	navadni netresk	<i>Sempervivum tectorum</i> Eichw.	zeleni listi
	vrtni mah	<i>Sagina subulata</i> C.Presl	svetlo zelen
GROB 5	debelolistna heba	<i>Hebe pinguifolia</i> Cockayne & Allan	zeleni listi
	gazanija	<i>Gazania</i> Gaertn.	rumeni
	iglasta plamenka	<i>Phlox subulata</i> L.	zeleni listi
	navadni pečnik	<i>Armeria maritima</i> (Mill.) Willd.	zeleni listi
	heba	<i>Hebe</i> Comm. ex Juss.	zeleni listi
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	vijolična

Evangeličansko pokopališče v Moravskih Toplicah

Spomenik prvega groba je iz temno sivega marmorja in je vgrajen na marmorni podstavek enake barve, robovi pa so iz sivega granita. Središče groba je posipano z belim kamnom, na levi in desni strani groba sta gredici namenjeni rastlinam. Gredici imata simetrični način sajenja rastlin. Ob vznožju je posajan navadni netresk, ostalo površino pa prekrivajo žametnice rumene in oranžne barve. V vazi je šopek z umetnim cvetjem. Na sredini groba pa je postavljena posoda z rdečimi vednogvetočimi begonijami. Prvega novembra so na obeh straneh bile posajene rumene in oranžne mačehhe. Tokrat sta bili na grobu dve vazi, v eni je bilo umetno cvetje, v drugi pa je bil šopek iz rumenih, rdečih in rožnatih krizantem. Na središče groba so postavili rumeno lončno krizantemo.

Spomenik na naslednjem grobu je iz temno sivega marmorja, prav tako tudi njegov podstavek. Robovi groba so iz sivega granita. Površina, na kateri so posajene rastline je malenkost manjši od polovice celotne površine groba in je trikotne oblike. Ostali del je pokrit z belim kamnom. Na levi strani, ob vznožju groba sta posajeni dve majhni pacipresi, tik ob njima se v majhni površini razrašča zlati kovanec. Sledijo jim oranžne žametnice in bele vednogvetoče begonije. Ob desnem robu smo opazili petelinji greben, ki je že odcvetel ter navadni netresk ob vznožju desne stranice. Ob spomeniku sta bili postavljeni dve vazi in v obema je bilo umetno cvetje. Jeseni so vse enoletnice in netresk zamenjale vrtne mačehhe različnih barvnih odtenkov ter tri sadike hebe. V eni vazi smo opazili sveže rezano cvetje, v drugi vazi pa je bilo cvetje iz umetnega materiala. Na površini posuti s kamenjem je bila položena rumena lončna krizantema.

Tretji grob na tem pokopališču je iz svetlo sivega marmorja, le da se vzorci med sabo razlikujejo. Na grobu je posajena pacipresa. Ob nagrobniku je v posodi posajan tudi rožnato rdeč sporiš. V vazi so bile odcvetele rastline. Na dan spomina na mrtve, so pacipreso porezali in ji s tem oblikovali lepo okroglo obliko. V vazi so bile bele krizanteme, zraven paciprese pa bel aranžma v obliki križa.

Četrti grob sestavlja spomenik in plošča iz temno sivega marmorja. Robovi groba so iz istega materiala vendar svetlo sive barve. Prostor namenjen rastlinam predstavlja gredico vodoravne linije, ki se na sredini lomi, na tej točki je posajan pritlikavi bor. Ostale rastline so posajene simetrično. Na vsaki strani ruševja rdeče cvetijo košate dalije, na koncu obeh strani pa je po en grmiček vijolične jesenske vrese. Na grobu so tri vase in v vseh so rastline iste vrste: rumene gladijole in rožnate hortenzije. Pred spomenikom je postavljena še posoda posajena z rožnatim sporišem. Prvega novembra so dalije zamenjali z rumeno vijoličnimi mačehami. Za zastirko pa so uporabili glinopor. V vazah so bile tokrat rumene in rožnate krizanteme.

Celoten nasledji grob je iz rdečkastega marmorja. Gredica na sredini groba je poševne oblike. Na levi strani gredice sta posajeni modrocvetni enoletnici, moknata kadulja in navadni nepostarnik, desno polovico pa si lastijo lavsonove paciprese in stožčasti klek.

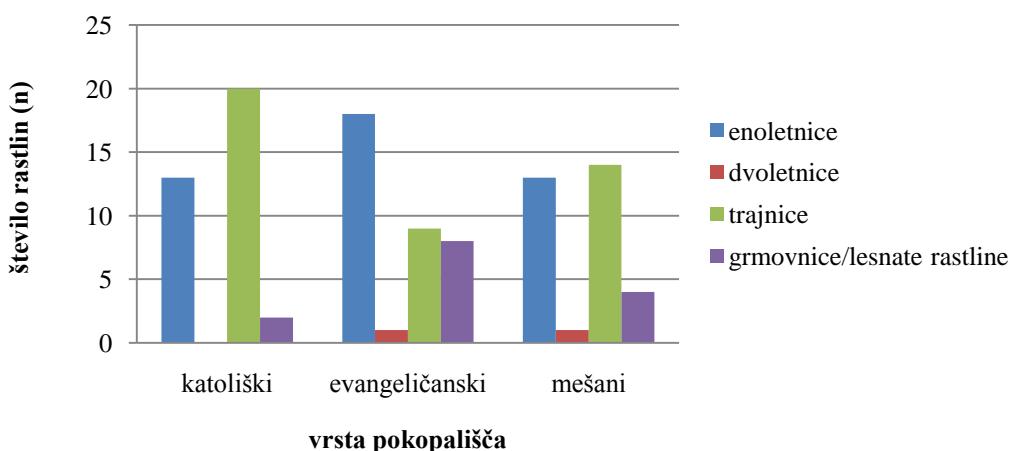
Rastline v vazi so bile iz umetnega materiala. Jeseni so levo stran groba krasile vijoličaste mačehe, iglavce na desni strani groba pa so malenkost skrajšali. V vazo je bil položen šopek iz belih in vijoličastih krizantem (preglednica 7).

Preglednica 7: Rastlinska sestava grobov na evangeličanskem pokopališču v Moravskih Toplicah

GROBOVI	SLOVENSKO IME	BOTANIČNO IME	BARVA CVETOV/LISTOV
GROB 1	rumena žametnica	<i>Tagetes erecta</i> L.	rumena in oranžna
	navadni netresk	<i>Sempervivum tectorum</i> Eichw.	zeleni listi
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumena
GROB 2	rumena žametnica	<i>Tagetes erecta</i> L.	oranžna
	vednocvetoče begonije	<i>Begonia semperflorens</i> Hook.	bela
	zlati kovanec	<i>Asteriscus maritimus</i> Less.	rumena
	petelinov greben	<i>Celosia</i> L.	oranžna
	heba	<i>Hebe</i> Comm. ex Juss.	zeleni listi
	navadni netresk	<i>Sempervivum tectorum</i> Eichw.	zeleni listi
	pacipresa	<i>Chamaecyparis</i> Spach	zelene iglice
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumena, rožnata, vijolična
GROB 3	pacipresa	<i>Chamaecyparis</i> Spach	zelene iglice
GROB 4	jesenska vresa	<i>Calluna vulgaris</i> Salisb.	rožnata
	dalija	<i>Dahlia</i> Cav.	rdeča
	bor (rušje)	<i>Pinus mugo</i> Turra	zelene iglice
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	rumene, vijolične
GROB 5	moknata kadulja	<i>Salvia farinacea</i> Benth.	modra
	navadni nepostarnik	<i>Ageratum houstonianum</i> Mill.	modra
	stožasti klek	<i>Thuja occidentalis</i> 'Recurva Nana'	smaragdno zelena
	lavsonova pacipresa	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> (A.Murray) Parl.	modro sivi luskolisti
	vrtna mačeha	<i>Viola x wittrockiana</i> - hibridi	vijolična

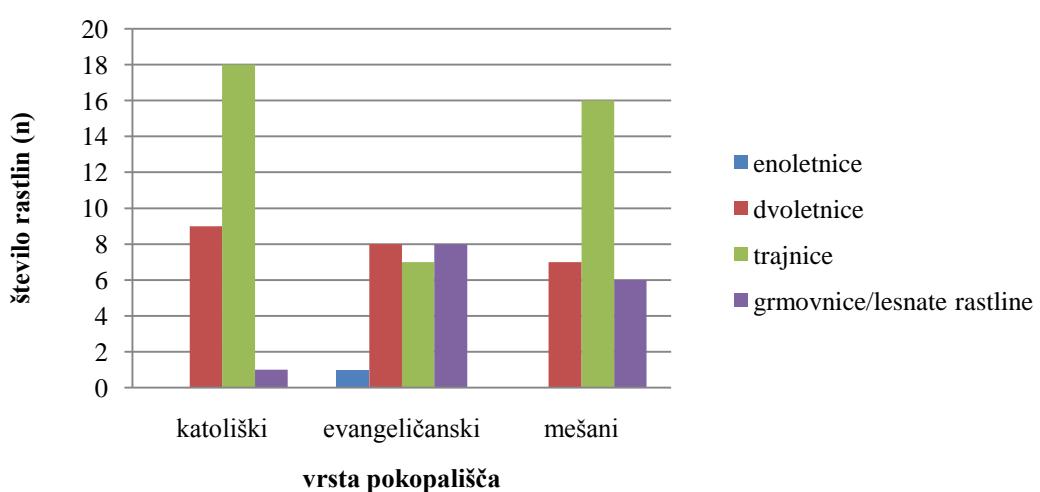
4.2 SESTAVA POSAJENIH RASTLIN NA GROBOVIH

Opazovani grobovi se med seboj precej razlikujejo, tako po površini, kot tudi po izboru in trajnosti rastlin. Največ enoletnic, 18 smo med letom opazili na evangeličanskih pokopališčih. Dvoletnic skoraj ni bilo videti, razen na drugem grobu na evangeličanskem pokopališču v Kančevcih ter na tretjem grobu mešanega pokopališča v Moravskih Toplicah, kjer so bile posajene mačehe. Največ trajnic, 20 smo zasledili na katoliških pokopališčih. Lesnate rastline smo v vseh primerih opazili redkeje (slika 5).

Slika 5: Uporaba različnih okrasnih rastlin v rastni dobi na različnih pokopališčih v Prekmurju

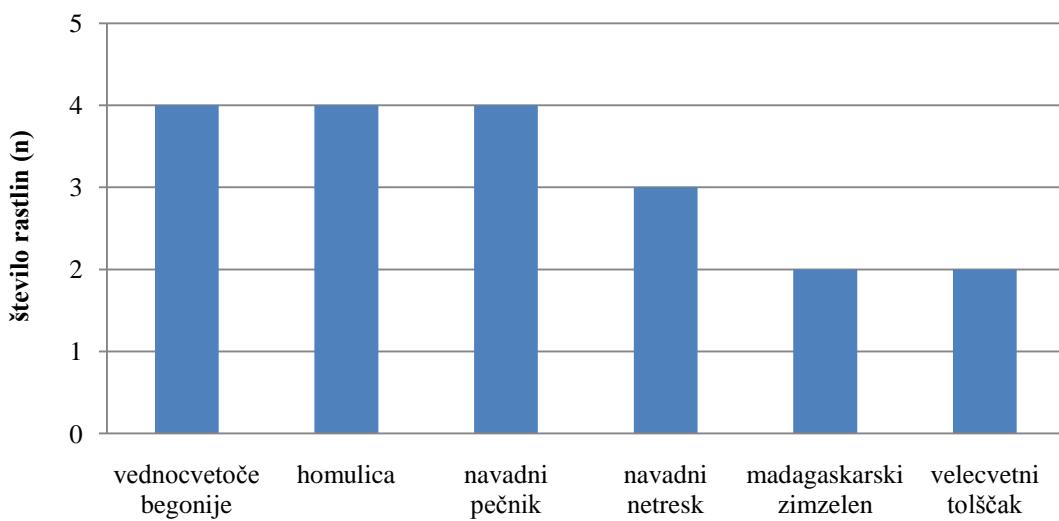
Na praznik Vseh svetih so za razliko od prej, zdaj prevladovale dvoletnice, ki so jih predstavljale mačehe. Eno vrsto enoletnic smo opazili le na petem grobu na evangeličanskem pokopališču v Kančevcih. Največ trajnic, 18 smo še vedno zasledili na katoliških pokopališčih. Povečalo pa se je tudi število grmovnih in lesnatih rastlin, 8, ki so prevladovale na evangeličanskih pokopališčih (slika 6).

Slika 6: Uporaba različnih okrasnih rastlin za praznik Vseh svetih na različnih pokopališčih v Prekmurju

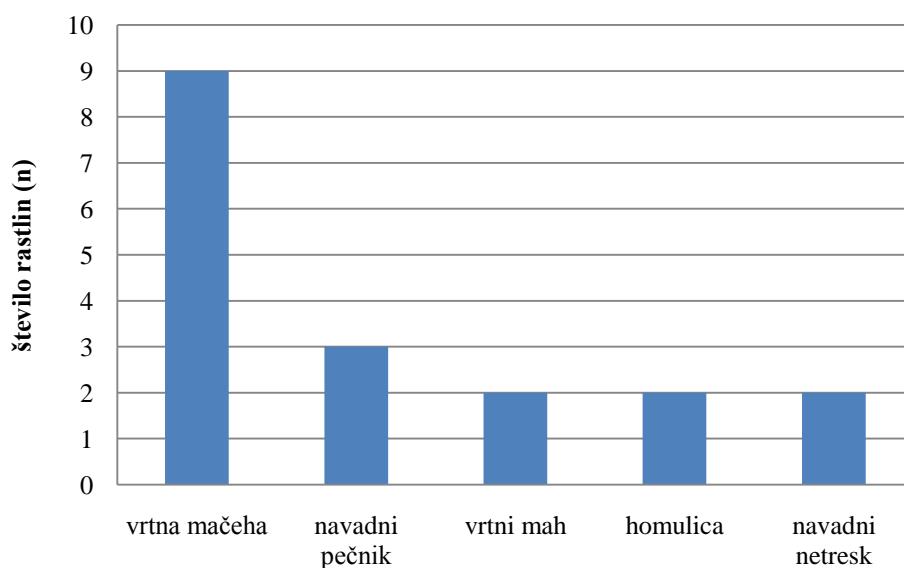
4.3 NAJPOGOSTEJŠE RASTLINE NA KATOLIŠKIH POKOPALIŠČIH

Na izbranih katoliških grobovih smo opazili, da so najpogosteje posajene rastline vednogvetoče begonije, homulice, navadni pečnik, navadni netresk, madagaskarski zimzelen ter velecvetni tolščak. Vednogvetoče begonije smo zasledili le na Kančevskem pokopališču, na štirih grobovih. V Moravskih Toplicah na Goričkem jih ni bilo moč opaziti. Pri rastlinah, posajenih na katoliškem delu pokopališča v Moravskih toplicah smo opazili, da se rastline na grobovih niso ponavljale (slika 7).

Slika 7: Število posajenih rastlin na katoliških grobovih v rastni dobi v Prekmurju

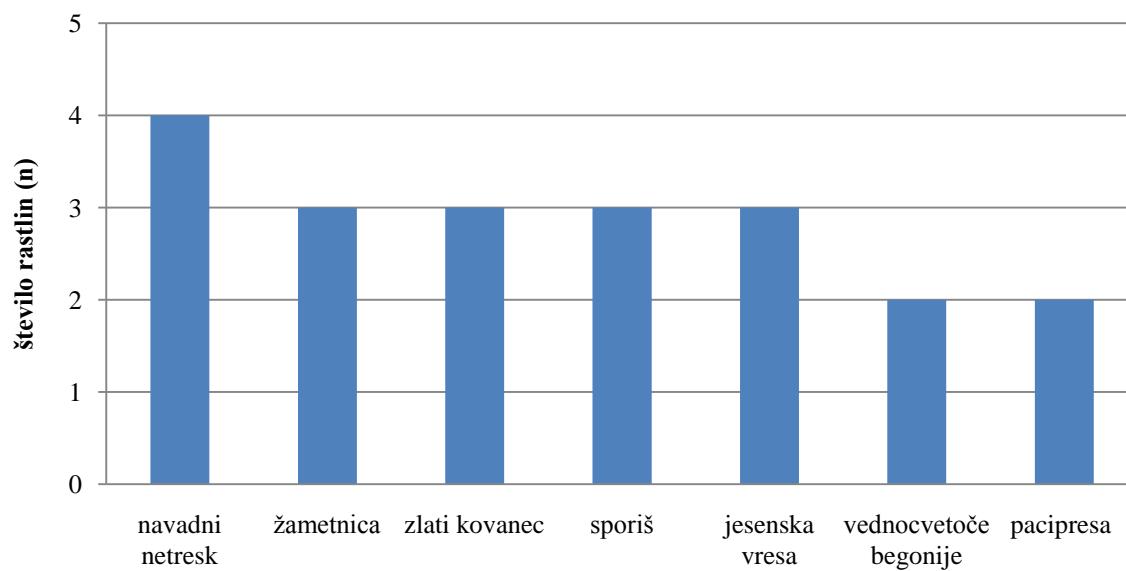
Na praznik Vseh svetih smo opazili, da je bila na devetih grobovih posajena vrtna mačeha. Sledile so ji trajnice, ki so bile posajene v manjši meri. Na treh grobovih je rasel navadni pečnik. Vrtni mah je bil posajen na dveh grobovih, prav tako homulica in navadni netresk (slika 8).

Slika 8: Število posajenih rastlin na katoliških grobovih za praznik Vseh svetih v Prekmurju

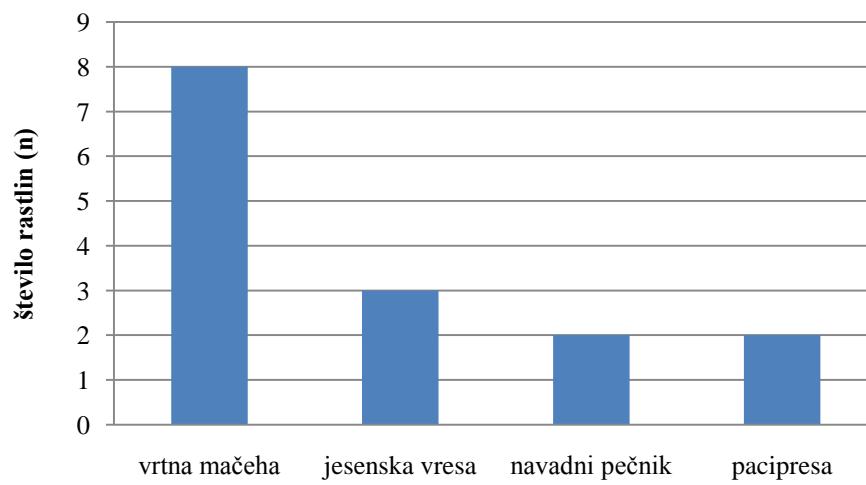
4.4 NAJPOGOSTEJŠE RASTLINE NA EVANGELIČANSKIH POKOPALIŠČIH

V poletnem času je na evangeličanskih grobovih v Kančevcih in Moravskih Toplicah na Goričkem najbolj prevladoval navadni netresk. Od skupno desetih grobov smo to rastlino opazili na štirih grobovih. Sledile so žametnice, zlati kovanec in sporiš, ki smo jih zasledili še na treh grobovih. Tudi jesensko vreso smo opazili na treh grobovih. Dvakrat so se tudi ponovile vednocvetoče begonije in pacipresa (slika 9).

Slika 9: Število posajenih rastlin v rastni dobi na evangeličanskih grobovih v Prekmurju

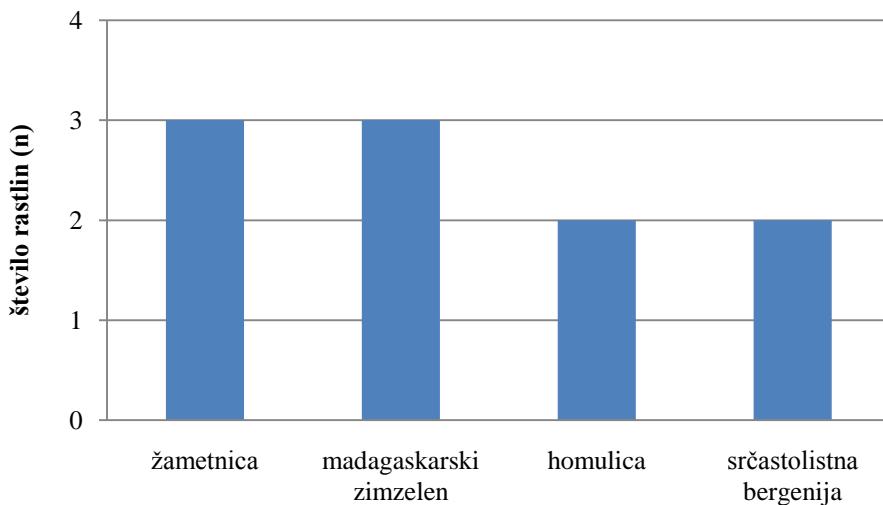
Kot smo predvidevali, so bile tudi na evangeličanskih pokopališčih najpogosteje jesenske rastline prav vrtne mačhe. Opazili smo jih na osmih grobovih. Sledila jim je jesenska vresa, ki se je ponovila trikrat. Na dveh grobovih smo odkrili tudi navadni pečnik in pacipreso (slika 10).

Slika 10: Število posajenih rastlin na evangeličanskih grobovih za praznik Vseh svetih v Prekmurju

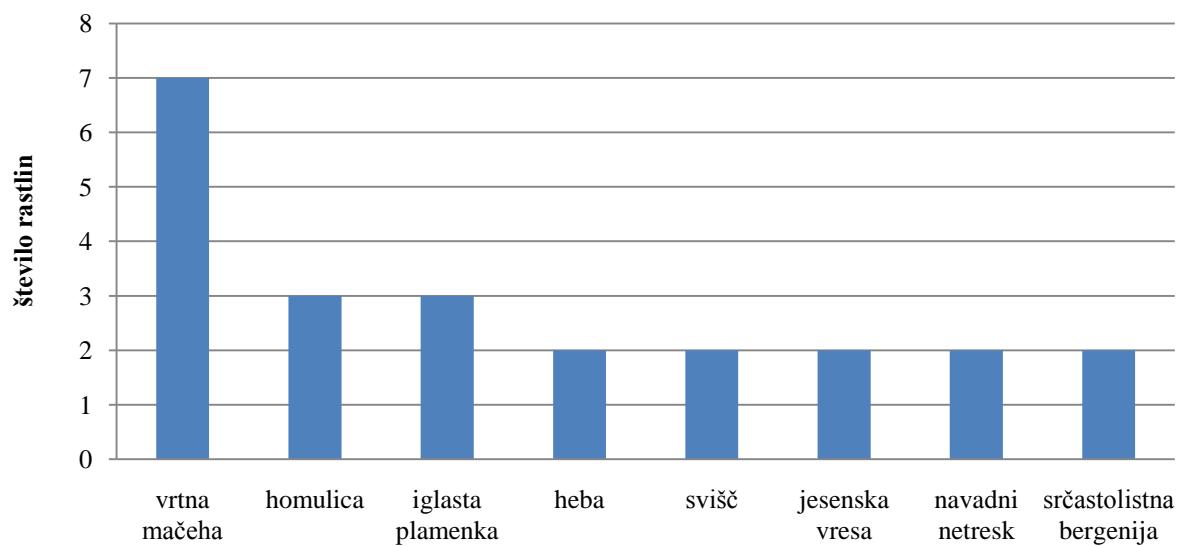
4.5 NAJPOGOSTEJŠE RASTLINE NA MEŠANEM POKOPALIŠČU

Na grobovih, kjer pokopavajo vernike različnih veroizpovedi, je bilo v poletnem času največkrat opaziti enoletne žametnice in madagaskarski zimzelen. Zasledili smo jih na treh grobovih. Dvakrat pa sta se ponovili homulica in srčastolistna bergenija (slika 11).

Slika 11: Število posajenih rastlin v rastni dobi na mešanem pokopališču v Prekmurju

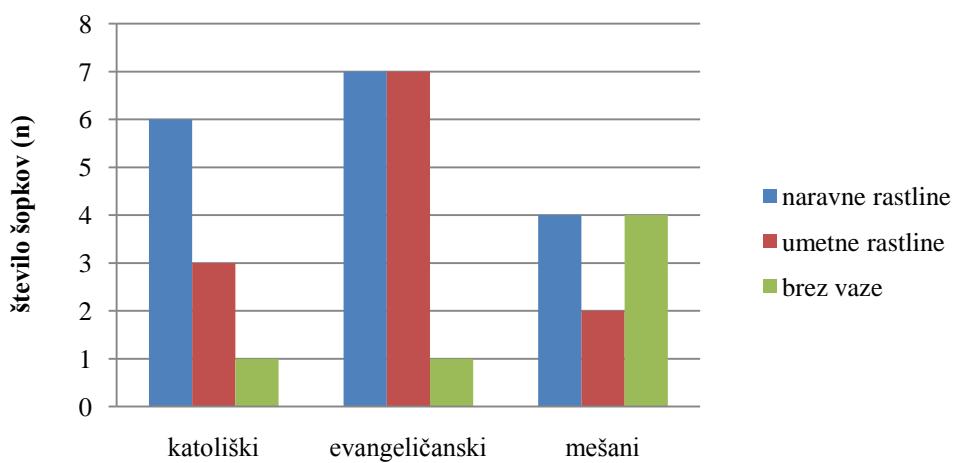
Na praznik Vseh svetih so bile, kot na vseh ostalih pokopališčih, tudi v Moravskih Toplicah najpogosteje posajene vrtne mačehe. Opazili smo jih na sedmih grobovih. Homulica in iglasta plamenka sta bili posajeni na treh grobovih. Na dveh grobovih so rasle hebe, svišč, jesenska vresa, navadni netresk in srčastolistna bergenija (slika 12).

Slika 12: Število posajenih rastlin za praznik Vseh svetih na mešanem pokopališču v Prekmurju

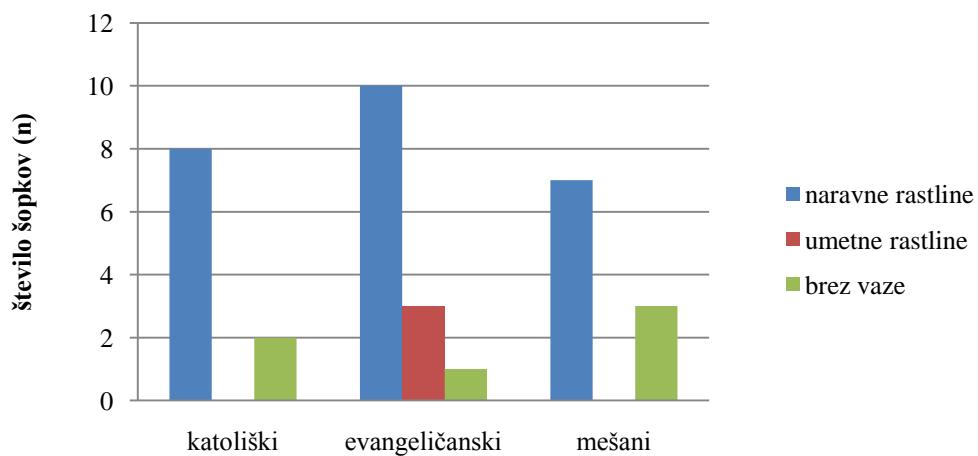
4.6 UPORABA REZANEGA CVETJA V VAZAH

Največ rezanega cvetja v vazah smo opazili na evangeličanskih grobovih, s tem, da sta ponekod bili po dve ali celo tri vase s cvetjem na enem grobu, npr. četrti grob na evangeličanskem pokopališču v Moravskih Toplicah na Goričkem. Enako pogosto smo opazili tudi umetno cvetje. Brez vase je bil le en grob. Na katoliških grobovih v Kančevcih nismo opazili umetnega cvetja v vazah. Zasledili smo ga na treh grobovih na katoliškem pokopališču v Moravskih Toplicah na Goričkem. Polovica grobov na mešanem pokopališču je bila brez cvetja v vazah ali pa vase sploh ni bilo na grobovih. Večina grobov je imela v vazah cinije (slika 13).

Slika 13: Število šopkov na grobovih pokopališč različne veroizpovedi v rastni dobi v Prekmurju

Prvega novembra je v veliki večini primerov vase krasilo rezano cvetje. Na evangeličanskih pokopališčih smo opazili tudi nekaj umetnih rastlin. Za razliko od prej, so tudi na mešanem pokopališču poskrbeli, da vase niso ostale tako prazne. Večina grobov je imela v vazah krizanteme (slika 14).

Slika 14: Število šopkov na grobovih za praznik Vseh svetih na različnih pokopališčih v Prekmurju

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA

Na podlagi raziskave smo prišli do ugotovitve, da imajo evangeličanska pokopališča v povprečju večje grobove in grobnice. Spomeniki in robovi grobov, ki jih imajo večinoma vsi, so iz marmorja ali granita, v belih, sivih ali črnih odtenkih. Raznobarvni kamni so pogosto material za prekrivanje površine grobov. Največkrat so kamni sivi ali beli. Na evangeličanskih pokopališčih smo poleti od trajnic največkrat srečali netesk (slika 9). Med enoletnicami pa so bile najpogostejsa izbira sajenja: žametnice, zlati kovanec, vednogvetoče begonije in verbena – sporiš (slika 9). Bolj redko smo srečali še tolščak, pokončno pelargonijo, grint, navadni nepostarnik in petelinov greben. Od lesnatih rastlin se lastniki grobov najpogosteje odločajo za paciprese in manjše grmovnice (jesenska vresa).

Katoliška pokopališča imajo manjše grobove, na katere njihovi lastniki raje sadijo trajnice (slika 5). Najstevilčnejše med njimi so bile: homulice, navadni pečnik in navadni netesk (slika 7). Ostale, ki se niso pojavljale tako pogosto in smo jih srečali zgolj na posameznih grobovih so bile: deltasta avbrecija, mleček, materina dušica, plazeči skrečnik, vrtni mah, planika, kamnokreč, nepalska dresen, kavkaški repnjak in sivolistna hispida. Enoletnice, ki se največkrat pojavijo na katoliških grobovih so: vednogvetoče begonije, madagaskarski zimzelen in velevetni tolščak (slika 7).

Za umetno cvetje v vazah se pogosteje odločajo evangeličani, katoličani pa raje posežejo po naravnem cvetju. Za oskrbo grobov so nekje skrbeli dobro, drugod pa bolj slabo saj je vzdrževanje po sajenju pogosto problem in le malokdo se ozira tudi na zakonitosti sajenja (grob 9).

Na mešanem pokopališču je bilo razmerje med enoletnicami in trajnicami skoraj enako (slika 5). Najpogosteje smo opazili: žametnice, madagaskarski zimzelen, homulico in srčastolistno bergenijo (slika 11). Posajenih je bilo tudi nekaj drevesnih vrst med katerimi so bili: brin, dob in pušpan.

Jesenska ureditev gredic je dala popolnoma drugačno sliko, saj so bili grobovi opleteti in lepo urejeni. Nekateri so morda pretiravali s količino nagrobnih sveč in žalno dekoracijo, ki se barvno ni skladala. Najpogosteje nagrobne cvetlice so bile trajnice, ki so se na grobovih obdržale še od poletja ter dvoletne vrtne mačeha, ki smo jih srečali skoraj na vsakem grobu.

Naša pokopališča so za razliko od nekaterih evropskih (ki imajo podobe parka), zelo monotona, saj so namenjena le za pokop rajnih. Pogosteje se pojavljajo grobovi, ki so pokriti le s kamnitno ploščo. Pri nas si grobove lastniki urejajo sami, po svojem okusu in finančnih zmožnostih. Pokopališča pa so najbolj obiskana na praznik Vseh svetih (Strgar, 2001).

5.2 SKLEPI

- Rezultati našega raziskovanja so pokazali, da se nasadi katoliških in evangeličanskih grobov ne razlikujejo prav veliko. Grobovi se razlikujejo po velikosti, saj so grobovi na evangeličanskih pokopališčih v povprečju večji od katoliških, ki so večinoma enojni ali dvojni,
- trajnic je več na katoliških pokopališčih, na evangeličanskih pokopališčih pa se lastniki grobov raje odločajo za sajenje enoletnic in manjših dreves ali grmičastih rastlin (slika 5),
- malokateri grob na analiziranem območju urejen po zakonitostih sajenja. Danes so grobovi, ki dajo naraven videz, kot je npr. tretji grob na katoliškem pokopališču v Moravskih Toplicah, zelo redki. Večina jih je namreč iz marmorja ali granita, prekrivajo jih pa kamnite plošče, marmorni pesek, itd.,
- velika razlika se je pokazala z rastlinami v vazah, saj evangeličani namreč zelo radi polagajo v vase umetno cvetje, katoličani pa le nekoliko manj (slika 13). Od naravnega cvetja smo v vazah največkrat opazili cinije. Na mešanem pokopališču v Moravskih Toplicah ni bilo opaziti pretirane razlike med enim in drugimi, skoraj polovica grobov je bila brez vase na grobu,
- za praznik Vseh svetih so bili grobovi bolj estetsko urejeni vazah pa so v veliki večini cveteli krizanteme,
- trend zasaditve grobov na vaških pokopališčih ostaja dokaj stalen oziroma se ne spreminja prav veliko, zlasti pri nas pokopališča ostajajo javna površina, namenjena spominu na pokojnike in srečevanju njihovih najbližjih.

6 POVZETEK

Namen dela je bil z vrtnarskega vidika primerjati in prikazati razlike med katoliškimi in evangeličanskimi grobovi. Od 17. julija do 1. novembra 2011 smo opazovali grobove na katoliških in evangeličanskih pokopališčih v Prekmurju. Izbrali smo si pet grobov na katoliškem pokopališču v Kančevcih, pet grobov na evangeličanskem pokopališču v Kančevcih, prav tako po pet grobov na evangeličanskem in katoliškem pokopališču v Moravskih toplicah na Goričkem in deset grobov na mešanem pokopališču v Moravskih Toplicah na ravenskem.

Med obiskom izbranih pokopališč smo opazili, da so na splošno evangeličanski grobovi večji od katoliških, saj je veliko grobnic in družinskih grobov. Z našimi opazovanji pa smo se bolj usmerili le na enojne in dvojne grobove. Katoliški grobovi so posajeni večinoma z nizkimi rastlinami, medtem ko smo na evangeličanskih poleg teh pogosteje opazili tudi grme iglavcev. Šopki na evangeličanskih pokopališčih so večkrat umetni, na katoliških pa je v vazah prevladovalo naravno cvetje. Sajenje gredic z okrasnimi rastlinami je pokazalo tudi nekaj razlik med grobovi in sicer je bilo v poletnem času na katoliških grobovih posajenih več trajnic, medtem ko je evangeličanske krasilo več enoletnih rastlin. Razmerje med enoletnicami in trajnicami je bilo podobno na mešanem pokopališču v Moravskih Toplicah.

Več pozornosti so urejevalci namenili grobovom 1. novembra in skoraj brez izjeme smo na vseh grobovih opazili mačeho. Dodaten okras so bile tudi lončne krizanteme in aranžmaji, tako sveži kot suhi. Takrat so bile tudi vase veliko bolj okrašene.

7 VIRI

Balkonsko cvetje in enoletnice. 2013

http://www.sitik.si/Balkonsko_cvetje_enoletnice (15.3.2013)

Brus R. 2012. Drevesne vrste na Slovenskem. Ljubljana, samozaložba: 406 str.

Brus R. 2009. Narava na dlani. Drevesne vrste na Slovenskem žepni vodnik. Ljubljana, Mladinska knjiga: 109 str.

Forty S. 2005. Simboli. Ljubljana, Mladinska knjiga: 256 str.

Gorza A., Jereb S., Sever M., Vesel T. 2009. Trajnice za vse letne čase. Ljubljana, Cankarjeva založba: 227 str.

Kerčmar, V. 1995. Evangeličanska cerkev na Slovenskem. Murska Sobota, Evangeličanska cerkev v Sloveniji: 331 str.

Martinčič A., Wraber T., Jogan N., Podgornik A., Turk B., Vreš B., Ravnik V., Frajman B., Strugulc- Krajsk S., Trčak B., Bačič T., Fischer M., Eler K., Surina B. 2007. Mala flora Slovenije: ključ za določanje praprotnic in semenk. 4. izdaja. Ljubljana, Tehniška založba Slovenije: 967 str.

Moj pogreb 2013.

<http://mojpogreb.si/index.php/jesen-ivljenja/nartovanje-pogreba/69-vrste-grobov>
(8. Jan. 2013)

Noordhuis, K. T. 1997. Enciklopedija vrtnih rastlin. Ljubljana, Tehniška založba Slovenije: 323 str.

Pečnik J. 1981. Enoletnice: pisano darilo poletja: kratka navodila za gojenje nekaterih enoletnic in pridelovanja njihovega semena. Murska Sobota, Pomurska založba: 79 str.

Piškur M. 2006. Grobovi kot grede. Rože in vrt, 5, 11: 12-13

Podgornik-Reš R. 2005. Naša pokopališča: Priročnik o urejanju grobov. Ljubljana, Družina: 183 str.

Rozman Fattori I. 2007. Urejanje grobov na Slovenskem. Rože in vrt, 6, 11: 34-37

Strgar J. 2001. Vrt in vrtna kultura. Celovec, Mohorjeva družba: 175 str.

Šiftar A. 2000. Izbor in uporaba drevnine za javne nasade. Ljubljana, Zavod za tehnično izobraževanje: 193 str.

The international plant names index 2005.

[http://www.ipni.org/ipni/plannamesearchpage.do](http://www.ipni.org/ipni/planenamesearchpage.do) (20.5.2013)

Tobias F. 1998. Mesta pokojnih. Slovenska Bistrica, Zavod za kulturo: 207 str.

Urejanje ekoloških vrtov 2011.

<http://www.cvetlicna.si/CVETLICNA,,grobobi/test.htm> (6. dec. 2012)

Veliki splošni leksikon: v osmih knjigah. 1997. Ljubljana, Državna založba Slovenije

Vrtnarska enciklopedija rastlin in cvetlic. 2002. Ljubljana, Slovenska knjiga: 688 str.

Weaver P. 1993. Enoletnice in rastline za prekrivanje tal. Ljubljana, Mladinska knjiga: 48 str.

ZAHVALA

Največja zahvala gre mojim domačim, predvsem staršema, Mariji in Ivanu, za vsa leta potrpežljivosti, vzpodbudne besede in ker verjameta vame.

Iskreno se zahvaljujem mentorju izr. prof. dr. Gregorju OSTERCU za strokovno pomoč in nasvete pri izdelavi diplomske naloge.

Moja zahvala gre tudi sestri Maji, fantu Petru, ter Lauri in Luku, ki so mi prav tako pomagali pri izdelavi.

Hvala tudi vsem prijateljem za vse lepe, vesele in nepozabne trenutke, ki so razbremenili in popestrili študentska leta.

Hvala vsem, ki ste kakorkoli pripomogli pri nastajanju mojega diplomskega dela.

PRILOGA A

KATOLIŠKO POKOPALIŠČE V KANČEVCIH

Priloga A1: grob 1 (julij – oktober)

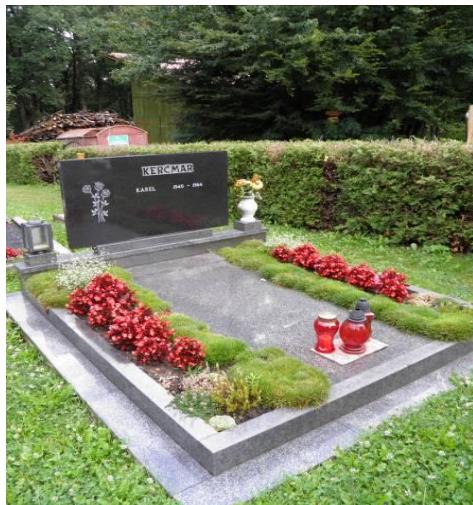
Priloga A2: grob 1 (1. november)

Priloga A3: grob 2 (julij – oktober)

Priloga A4: grob 2 (1. november)

Priloga A5: grob 3 (julij – oktober)

Priloga A6: grob 3 (1. november)

Priloga A7: grob 4 (julij – oktober)

Priloga A8: grob 4 (1. november)

Priloga A9: grob 5 (julij – oktober)

Priloga A10: grob 5 (1. november)

PRILOGA B

EVANGELIČANSKO POKOPALIŠČE V KANČEVCIH

Priloga B1: grob 1 (julij – oktober)

Priloga B2: grob 1 (1. november)

Priloga B3: grob 2 (julij – oktober)

Priloga B4: grob 2 (1. november)

Priloga B5: grob 3 (julij – oktober)

Priloga B6: grob 3 (1. november)

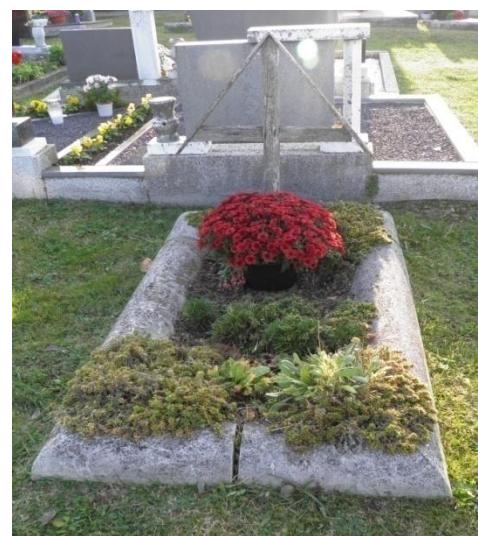
Priloga B7: grob 4 (julij – oktober)

Priloga B8: grob 4 (1. november)

Priloga B9: grob 5 (julij – oktober)

Priloga B10: grob 5 (1. november)

PRILOGA C

MEŠANO POKOPALIŠČE V MOAVSKIH TOPLICAH

Priloga C1: grob 1 (julij – oktober)

Priloga C2: grob 1 (1. november)

Priloga C3: grob 2 (julij – oktober)

Priloga C4: grob 2 (1. november)

Priloga C5: grob 3 (julij – oktober)

Priloga C6: grob 3 (1. november)

Priloga C7: grob 4 (julij – oktober)

Priloga C8: grob 4 (1. november)

Priloga C9: grob 5 (julij – oktober)

Priloga C10: grob 5 (1. november)

Priloga C11: grob 6 (julij – oktober)

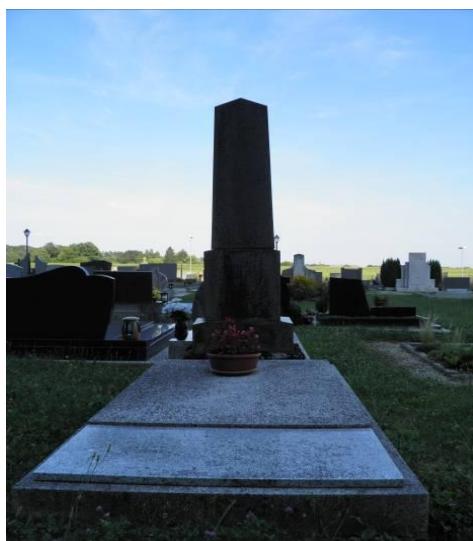
Priloga C12: grob 6 (1. november)

Priloga C13: grob 7 (julij – oktober)

Priloga C14: grob 7 (1. november)

Priloga C15: grob 8 (julij – oktober)

Priloga C16: grob 8 (1. november)

Priloga C17: grob 9 (julij – oktober)

Priloga C18: grob 9 (1. november)

Priloga C19: grob 10 (julij – oktober)

Priloga C20: grob 10 (1. november)

PRILOGA D

KATOLIŠKO POKOPALIŠČE V MORAVSKIH TOPLICAH (GORIČKO)

Priloga D1: grob 1 (julij – oktober)

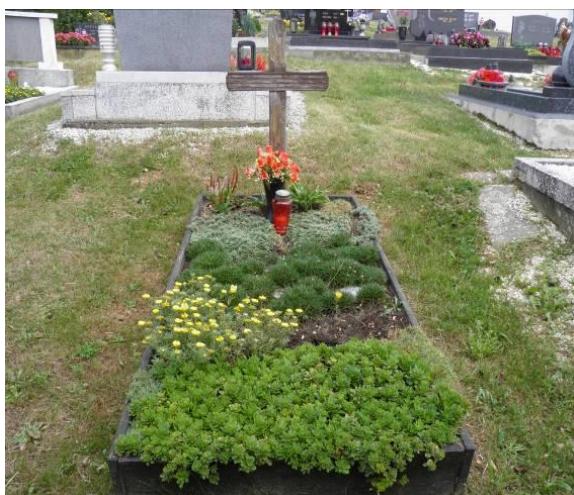
Priloga D2: grob 1 (1. november)

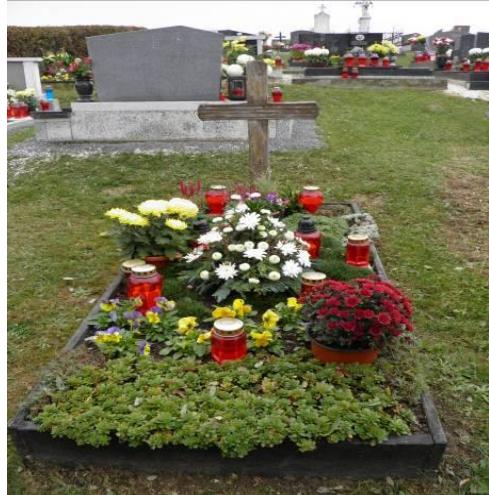
Priloga D3: grob 2 (julij – oktober)

Priloga D4: grob 2 (1. november)

Priloga D5: grob 3 (julij – oktober)

Priloga D6: grob 3 (1. november)

Priloga D7: grob 4 (julij – oktober)

Priloga D8: grob 4 (1. november)

Priloga D9: grob 5 (julij – oktober)

Priloga D10: grob 5 (1. november)

PRILOGA E

EVANGELIČANSKO POKOPALIŠČE V MORAVSKIH TOPLICAH (GORIČKO)

Priloga E1: grob 1 (julij – oktober)

Priloga E2: grob 1 (1. november)

Priloga E3: grob 2 (julij – oktober)

Priloga E4: grob 2 (1. november)

Priloga E5: grob 3 (julij – oktober)

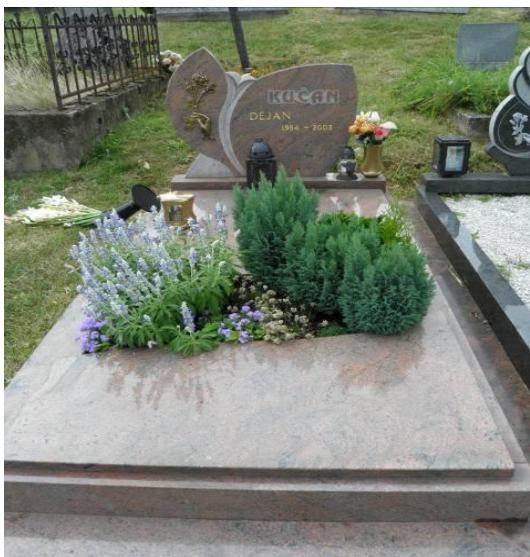
Priloga E6: grob 3 (1. november)

Priloga E7: grob 4 (julij – oktober)

Priloga E8: grob 4 (1. november)

Priloga E9: grob 5 (julij – oktober)

Priloga E10: grob 5 (1. november)